

Juha-Pekka Konttinen (toim.)

VAMPO-seurantaraportti I

Katsaus Suomen vammaispoliittisen ohjelman
(VAMPO) 2010–2015 toimeenpanon tilanteeseen

TYÖPAPERI 25/2013

Juha-Pekka Konttinen (toim.)

VAMPO-seurantaraportti I

**Katsaus Suomen vammaispoliittisen ohjelman
(VAMPO) 2010–2015 toimeenpanon tilanteeseen**

**TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS**

© Kirjoittaja ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-245-954-1 (painettu)
ISBN 978-952-245-955-8 (verkkojulkaisu)
ISSN 2323-363X (verkkojulkaisu)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-955-8>

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
Tampere, 2013

Lukijalle

Käsillä oleva raportti on ensimmäinen Suomen vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO) seurantaraportti. VAMPO:ssa on linjattu vuosien 2010–2015 konkreettiset vammaispoliittiset toimenpiteet sekä yhteiskunnalliset kehityskulut, joilla tavoitellaan kestäväää ja vastuullista vammaispolitiikkaa. Ne edellyttävät toimenpiteitä sekä lähivuosina että niitä pidemmälle ulottuvalla ajanjaksolla. Ohjelman tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema myös käytännössä.

VAMPO edellyttää myös sen toimenpiteiden tehokasta toimeenpanoa ja seurantaa. Sosiaali- ja terveysministeriö toimii Suomen vammaispoliittisen ohjelman seurannan koordinoinnin vastuuministeriönä. Seurannan toteuttavat vuosina 2012–2015 Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL ja Valtakunnallinen vammaisneuvosto VANE työnjakonsa mukaisesti.

Ensimmäiseen VAMPO:n seurantaraporttiin on koottu tietoa VAMPO-toimenpiteiden ja tehtävien ilmoitetusta tilanteesta vuodenvaihteessa 2012–2013. THL on kerännyt kyselylomakkeen avulla tiedot tehdyistä toimenpiteistä yhdeksältä eri ministeriöltä. Raportin tarkoituksena ei ole tässä vaiheessa arvioida tai tutkia yksittäisten VAMPO-toimenpiteiden toteutumisen tasoa ja laatua tai tehtyjen toimenpiteiden tosiasiallista vaikutusta vammaisten henkilöiden elämään. Seurantaraportti antaa väliaikatietoja toimenpiteiden etenemisestä ja antaa evästystä tehtävien loppuun saattamiseksi. VAMPO:n toimeenpano edellyttää useiden konkreettisten toimenpiteiden edelleen valmistelua, tarkempaa vaiheistamista ja resursointia kullakin vastuullisella hallinnonalalla. Raportti kiinnittää huomiota myös kehittämistoimiin, joita tulee tehdä VAMPO:n toimeenpanon aikana.

Suomi on allekirjoittanut YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen valinnaisen pöytäkirjan. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on ratifioida yleissopimus tällä hallituskaudella. VAMPO on osaltaan yleissopimuksen täytäntöönpanoa. Näin ollen VAMPO:n seurannalla saadaan kerättyä pohjatietoa ja aineistoja, joita voidaan tulevaisuudessa hyödyntää yleissopimuksen täytäntöönpanon seurannassa ja kehittämisessä.

Tiivistelmä

Juha-Pekka Konttinen. VAMPO-seurantaraportti I. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäperi 25/2013. 71 sivua. Helsinki 2013.

ISBN 978-952-245-954-1 (painettu); ISBN 978-952-245-955-8 (verkkopainettu)

VAMPO:n toimenpiteet muodostavat kunnianhimoisen kokonaisuuden, jossa kaikkia politiikan lohkoja kehitetään vammaisten ihmisten oikeuksien, vapauksien ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien näkökulmasta. Raportin esitystapa perustuu VAMPO:n mukaiseen jaotteluun, jonka mukaan yhteensä 122 toimenpidettä on jaettu elämänalueiden mukaisesti 14 eri lohkoon: itsenäinen elämä, yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen, rakennettu ympäristö, liikennepalvelut, koulutus ja opiskelu, työ, terveydenhuolto ja kuntoutus, sosiaaliturva, oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus, kulttuuri- ja vapaa-aika, vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä, tietopohja, verotuen korvaaminen suoralla määrärahatuella sekä kansainvälinen toiminta. Osa toimenpiteistä edellyttää muutoksia lainsäädäntöön sekä toimeenpanon ohjausta. Lisäksi tarvitaan koulutusta, tiedotusta, laaja-alaista kehittämistyötä, rahoituksen ja rakenteiden kehittämistä ja käsitteiden ajantasaistamista sekä vammaispolitiikan toteuttamisen ja seurannan tukena olevan tietopohjan vahvistamista.

Raportissa eritellään toimenpiteet jatkuviin ja kertaluonteisiin. Osaa ohjelman toimenpiteistä voidaan yksinkertaisimmillaan seurata toteamalla, ovatko ne toteutettu vai ei. Kunkin toimenpiteen kohdalla esitetään VAMPO-kirjauksen lisäksi tämänhetkinen tilannetieto, jonka yhdeksän ministeriötä on ilmoittanut THL:n kyselyssä. Tämän jälkeen esitetään raportin toimittajan kommentti toimenpiteen toteutumisasiheesta tai muusta tehtävään liittyvästä seikasta. Säännöllisesti kerättävät lukumäärä- ja kustannustiedot palvelevat osaltaan seurantaa. Määrällinen tai laadullinen muu tieto, esimerkiksi erillisselvitykset tai paikallistasolla tuotettujen hyvinvointikertomusten tiedot, saattavat myös olla seurantaa tukevia käyttökelpoisia materiaaleja. Koska tällaisia tietoja ei ole kerätty tässä seurannan vaiheessa (kevät 2013), raportin tarkoituksena ei ole analysoida tehtyjen ja ilmoitettujen tehtävien sisältöä ja laatua. Tämä johtuu siitä, että useiden toimenpiteiden toteuttamista ei ole vielä aloitettu tai toimenpiteen toteutumisen tasoa ei voida vielä tässä vaiheessa arvioida. Myös toimenpiteiden seurannan indikaattorit ovat osin puutteellisia ja niitä tulee kehittää tulevaisuudessa.

VAMPO:n seurannan painopisteeksi on määritetty viisi toimenpidekokonaisuutta, jotka on ohjelmassa nimetty ensisijaisiksi. Ne ovat 1. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointin edellyttämien säädösmuutosten valmistelu ja voimaansaataminen, 2. vammaisten henkilöiden sosioekonomisen aseman parantaminen ja köyhyyden torjunta, 3. erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen maan eri puolilla, 4. yhteiskunnan esteettömyyden ja saavutettavuuden laaja-alainen parantaminen ja 5. vammaistutkimuksen aseman vahvistaminen, tietopohjan lisääminen sekä laadukkaiden ja monipuolisten menetelmien kehittäminen vammaispolitiikan toteuttamisen ja seurannan tueksi. Kaikki edellä mainitut toimenpidekokonaisuudet sisältävät useita konkreettisia toimenpiteitä, velvoittavat useita hallinnonaloja ja ajoittuvat usealle vuodelle.

VAMPO seurannan koordinaatioryhmä on määrittänyt vuoden 2012 teemaksi vammaisten sosioekonomisen aseman parantamisen ja köyhyyden torjunnan. Tämän raportin loppuosassa on aiheeseen liittyvä kirjoitus, tilastotietoja ja aineistoja.

Avainsanat:

vammaispolitiikka, seuranta, ihmisoikeudet, perusoikeudet, osallisuus, syrjinnän kieltäminen, yhdenvertaisuus, valtavirtaistaminen

Sammandrag

Juha-Pekka Konttinen. VAMPO-seurantaraportti I [Finlands handikappolitiska program VAMPO Uppföljningsrapport I]. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Diskussionsunderlag 25/2013. 71 sidor. Helsingfors, Finland 2013.

ISBN 978-952-245-954-1 (tryckt); ISBN 978-952-245-955-8 (nätpublikation)

Åtgärderna i VAMPO-programmet utgör en ambitiös helhet där alla politiksektorer utvecklas avseende rättigheter, friheter och lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning. Rapporten presenteras enligt den indelning som tillämpats i VAMPO-programmet, vilket innebär att sammanlagt 122 åtgärder har indelats i 14 olika sektorer: ett självständigt liv; delaktighet och deltagande i samhällsfrågor; byggd miljö; trafiktjänster; utbildning och studier; arbete; hälso- och sjukvård och rehabilitering; social trygghet; rättskydd, säkerhet och integritet; kultur och fritid; diskriminering som drabbar personer med funktionsnedsättning; kunskapsbas; skattestödet ersätts av direkt budgetstöd och internationell verksamhet. En del av åtgärderna kräver ändringar i lagstiftningen och styrning av genomförandet. Därutöver behövs utbildning, information, omfattande utvecklingsarbete, utveckling av finansieringen och strukturerna, uppdatering av begreppen samt förstärkning av den kunskapsbas som stöder genomförandet och uppföljningen av handikappolitiken.

I rapporten indelas åtgärderna i kontinuerliga åtgärder och engångsåtgärder. En del av åtgärderna i programmet kan enklast följas upp genom att konstatera huruvida de har genomförts eller inte. För varje åtgärd presenteras utöver VAMPO-registreringen även de nulägesuppgifter som de nio medverkande ministerierna har meddelat i THL:s enkät. Efter detta presenteras en kommentar av rapportens redaktör om i vilket skede genomförandet av åtgärden är eller om någon annan omständighet som anknyter till uppgiften. Även de antals- och kostnadsdata som samlas in regelbundet betjänar uppföljningen. Även andra kvantitets- eller kvalitetsdata, till exempel separata utredningar eller information från välfärdsberättelser som gjorts upp på lokal nivå, kan utgöra material som kan användas för att stöda uppföljningen. Eftersom sådana data inte har samlats in i detta skede av uppföljningen (våren 2013), avser rapporten inte att analysera de meddelade uppgifternas innehåll eller kvalitet. Detta beror bland annat på att många åtgärder ännu inte har inletts eller på att nivån av genomförandet av åtgärden ännu inte kan bedömas i detta skede. Dessutom är indikatorerna för uppföljningen delvis bristfälliga och bör utvecklas i framtiden.

Som tyngdpunktsområden för uppföljningen av VAMPO har definierats de fem åtgärdshelheter som i utsetts till primära i programmet. Dessa är att 1. bereda och verkställa de lagstiftningsändringar som en ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kräver, 2. förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom, 3. säkerställa tillgången och kvaliteten på särskilda tjänster och stödåtgärder på olika håll i landet, 4. förstärka och öka tillgänglighet i samhället och 5. Förstärka handikappforskningen, öka kunskapsbasen samt utveckla mångsidiga och högklassiga metoder som stöd för genomförandet och uppföljningen av handikappolitiken. Alla ovan nämnda åtgärdshelheter innehåller flera konkreta åtgärder, förpliktar flera förvaltningsområden och omfattar många år.

Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO har som tema för 2012 utsett åtgärder för att förbättra den socioekonomiska ställningen och förebygga fattigdom bland personer med funktionsnedsättning. I den sista delen av denna rapport finns en artikel, statistik och material om detta ämne.

Nyckelord:

förbud mot diskriminering, grundläggande rättigheter, handikappolitik, inkludering, integrering, jämlikhet, mänskliga rättigheter, uppföljning

Abstract

Juha-Pekka Konttinen. VAMPO-seurantaraportti I [Finnish Disability Policy Program VAMPO Monitoring Report I]. National Institute for Health and Welfare (THL). Discussionpaper 25/2013. 71 pages. Helsinki, Finland 2013.

ISBN 978-952-245-954-1 (printed); ISBN 978-952-245-955-8 (online publication)

The measures of the VAMPO-programme are ambitious and aim at developing all the relevant policy sectors from the perspective of the rights, freedoms and equal opportunities of persons with disabilities. The VAMPO-programme report is divided into 14 content areas and altogether 122 concrete measures that are important from the point of view of disability policy. The content areas are: Independent Living; Social Inclusion and Participation; Built Environment; Transport Services; Education and Training; Employment; Health Care and Rehabilitation; Social Welfare; Legal Protection, Security and Integrity of the Person; Culture and Leisure; Discrimination Faced by Persons with Disabilities; Information Base; Replacing Tax Subsidies by Direct Payments Support; and International Activities. Some of the measures require amendments to relevant legislation and steering of the implementation. What are needed in addition are education, information, extensive improvements, development of financing and structures, updating of concepts as well as strengthening the knowledge base in support of the implementation and monitoring of disability policy.

Nine ministries have given information for the inquiry, which was done by the National institute for Health and Welfare (THL). In this report the VAMPO measures are categorized into two groups “continuous measures” and “measures that can be completed at once/in one go”. Some of the measures can be followed up by stating whether or not they have been carried out. The monitoring report shows the current situation of the implementation of the measures. After each measure an editor’s note about the situation of the measure or of other related issues is included. Regularly collected quantitative and cost data, for their part, serve the purpose of monitoring. Quantitative or qualitative data, for example, individual surveys on particular issues, or data produced in local-level welfare reports may also be useful material for supporting the purposes of monitoring. Insufficient data has been collected at this point of the monitoring process (spring 2013). It is not possible to do a deep analysis of the measures due to the lack of data. There are still measures that have not been started at all. The report also shows that indicators for monitoring are incomplete and indicators should be developed in the future.

During the first stage of monitoring, emphasis will be on five measures that have been designated as primary measures in the programme. These include: 1) the preparation and implementation of legislative amendments necessary for the ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities; 2) the improvement of the socioeconomic position of persons with disabilities and the combating of poverty; 3) ensuring the availability and quality of special services and support measures in different parts of the country; 4) extensive improvement of accessibility in society; and 5) the strengthening of the position of disability research, the increase of information base and the development of diverse quality methods to implement and monitor disability policy. All the measures mentioned above include several concrete measures that will need the commitment of several administrative sectors and are timed over a period of many years.

The VAMPO Monitoring Coordination Group has specified the improvement of the socioeconomic position of persons with disabilities and the combating of poverty as the monitoring themes for 2012. An article, statistics and materials related to this topic are available at the end of this report.

Key words:

disability policy, monitoring, human rights, fundamental rights, inclusion, participation, non-discrimination, equality, main-streaming

Sisällys

Lukijalle	3
Tiivistelmä.....	4
Sammandrag.....	5
Abstract	6
1. Taustaa	9
2. Vuoden 2011 seuranta.....	9
3. Vuoden 2012 seurannan lähtökohdat	9
4. Yhteenveto ja arviointi VAMPO-kokonaisuudesta.....	10
5. Tilannekatsaus VAMPO-toimenpiteiden osa-alueisiin.....	15
5.1 Itsenäinen elämä (toimenpiteet 1-33).....	15
5.2 Yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen (toimenpiteet 34-40)	28
5.3 Rakennettu ympäristö (toimenpiteet 41-48).....	32
5.4 Liikennepalvelut (toimenpiteet 49-55)	36
5.5 Koulutus ja opiskelu (toimenpiteet 56-70)	39
5.6 Työ (toimenpiteet 71-79)	44
5.7 Terveystenhoito ja kuntoutus (toimenpiteet 80-89).....	48
5.8 Sosiaaliturva (toimenpiteet 90-95).....	52
5.9 Oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus (toimenpiteet 96-101)	54
5.10 Kulttuuri- ja vapaa-aika (toimenpiteet 102-106)	57
5.11 Vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä (toimenpiteet 107-110).....	60
5.12 Tietopohja (toimenpiteet 111-114)	61
5.13 Verotuen korvaaminen suoralla määrärahatuella (toimenpide 115).....	63
5.14 Kansainvälinen toiminta (toimenpiteet 116-122)	63
6. VAMPO-erityisteema 2012: Vammaisten ihmisten sosioekonomisen aseman parantaminen ja köyhyyden torjunta.....	68
6.1 Vammaisuus eriarvoisuuden aiheuttajana.....	68
6.2 Rekisteröityjen näkövammaisten henkilöiden sosiaalinen asema	70
6.3 Tausta-aineistoa	71

1 Taustaa

Suomen vammaispoliittinen ohjelma (jäljempänä VAMPO) "Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle" 2010–2015 julkistettiin elokuussa 2010. Ohjelman laadinta sisältyi pääministeri Matti Vanhasen II:n hallituksen ohjelmaan. Tavoitteena oli turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema ja linjata seuraavien vuosien vammaispolitiikan keskeiset toimenpiteet.

Seuranta on keskeinen osa vammaispoliittisen ohjelman toimeenpanoa. Sen avulla halutaan tietoa toimenpiteiden, tavoiteltujen muutosten ja rakenteiden etenemisestä toimeenpanokauden aikana. Ohjelman toimenpiteiden toteutumisen seuranta edellyttää hallinnonaloilta aktiivisia toimia. Ministeriöt seuraavat ohjelman toimeenpanoa vastuullaan olevien toimenpiteiden osalta. Toimeenpano edellyttää myös hallinnonaloilta useiden toimenpiteiden edelleen valmistelua, tarkempaa vaiheistamista ja tarpeellista resursointia.

Sosiaali- ja terveysministeriö toimii Suomen vammaispoliittisen ohjelman seurannan koordinoinnin vastuuministeriönä. VAMPO-toimeenpanon seurannan koordinaatiotehtävä on osoitettu Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivalle Valtakunnalliselle vammaisneuvostolle (VANE). Neuvoston kokoonpano on täydennetty seurannan koordinaation osalta oikeusministeriön, ulkoasiainministeriön, Kelan, Vammaisten ihmisoikeuskeskus VIKE:n ja Vammaisfoorumin edustajilla. VAMPO:n seurannan 2012–2015 toteuttavat Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (jäljempänä THL) ja Valtakunnallinen vammaisneuvosto (jäljempänä) VANE työnjakonsa mukaisesti.

2 Vuoden 2011 seuranta

VANE lähetti maaliskuussa 2011 pienimuotoisen kyselyn hallinnonaloille koskien vuodelle 2010 ajoitettujen VAMPO-toimenpiteiden toteutumista. Kyselyn avulla haluttiin muistuttaa hallinnonaloja siitä, että VAMPO:n toimeenpanon tulisi olla jo hyvässä vauhdissa ja että VAMPO:on kirjattuja asioita tulisi tarjota osaksi vuoden 2011-2015 hallitusohjelmaa. Samoin haluttiin tietää, miten seuranta on organisoitu kullakin hallinnonalalla ja miten yhteistyö eri hallinnonalojen välillä toteutetaan.

Vastauksista kävi ilmi, että hallinnonalat eivät olleet viemässä yksittäisiä VAMPO-kirjauksia hallitusohjelmaan vaan vammaispoliittiset asiat sisällytettiin hallinnonalojen laajempiin hallitusohjelmakokonaisuuksiin ja tavoitteisiin. Joissakin ministeriöissä oli perustettu seurantaryhmä tai VAMPO:n seuranta oli annettu jo olemassa olevan työryhmän tehtäväksi (Sisäministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Liikenne- ja viestintäministeriö). Osa ministeriöistä ei ollut organisoinut hallinnonalan sisäistä VAMPO-seurantaa lainkaan.

3 Vuoden 2012 seurannan lähtökohdat

Vuoden 2012 VAMPO-seurannasta sovittiin THL:n ja STM:n välisellä tulossopimuksella syksyllä 2011. Sen mukaisesti THL:n tehtävänä on ollut seurannan suunnittelu, toteutus, tulosten analysointi ja raportointi hyväksytyyn seurantasuunnitelman mukaisesti. Tehtävänsä toteuttamiseksi THL on työstänyt kyselylomakkeen, jolla on kerätty hallinnonaloittain VAMPO:n toimenpiteiden toteutumiseen liittyvää tietoa. THL on myös tuottanut aineistoa VANE:n internetsivujen yhteydessä olevalle VAMPO-sivustolle (www.vampo.fi).

THL postitti vuoden 2012 VAMPO-seurantakyselylomakkeen yhdeksälle ministeriölle elokuussa 2012. Kyselyyn liitettiin mukaan VANE:n vuonna 2011 tekemän pienimuotoisen tiedustelun tuottamat vastauk-

set. Tarkoituksena oli, että ministeriöt täydentävät edellisenä vuonna toteutuneiden toimenpiteiden jatkeeksi vuoteen 2012 mennessä toteutuneet toimenpiteet. Tulevina vuosina THL laatii vuosittain tuotetusta aineistosta Excel-taulukon, josta käy ilmi aikasarja tehdyistä toimenpiteistä. Jokaista toimenpidettä ja siihen kohdistuvia toimintoja voi seurata vuosi vuodelta. VAMPO:n seurannan koordinaatioryhmän tulisi jatkossa priorisoida tehtävät. Jatkossa tulee eritellä tehtävät joita ei ole tehty, jatkuvat tehtävät ja tehtävät jotka ovat usean ministeriön vastuulla sekä ministeriöiden tekemä yhteistyö.¹

Kaikilta yhdeksältä ministeriöltä saatiin vastaukset VAMPO-kyselyyn syksyn 2012 ja kevään 2013 välisenä aikana. VAMPO:n seurannan koordinaatioryhmän linjauksen mukaisesti toimenpiteiden toteutumista on seurattu ministeriöittäin vuoden 2012 loppuun saakka. Toukokuussa 2013 ministeriöille on annettu mahdollisuus tarkastaa vastauksensa raporttiluonnoksen pohjalta. Seurantakyselylomakkeet on lisätty VAMPO:n VAMPO-seurantasivustolle kevään 2013 aikana.

4 Yhteenveto ja arviointi VAMPO-kokonaisuudesta

Tässä ensimmäisessä seurantaraportissa annetaan yleiskuva siitä miten VAMPO:n toteuttaminen on käynnistynyt eri hallinnonaloilla. Säännöllisesti hallinnonaloilta kerättävät lukumäärä- ja kustannustiedot palvelevat osaltaan seurantaa. Määrällinen tai laadullinen muu tieto, esimerkiksi erillisselvitykset tai paikallistasona tuotettujen hyvinvointikertomusten tiedot, saattavat myös olla seurantaa tukevia käyttökelpoisia materiaaleja. VAMPO:n toimeenpano on tällä hetkellä (kevät 2013) kesken ja esimerkiksi määrällistä ja laadullista seurantatietoa ei ole vielä kaikilta osin saatavilla. Myös seurannan indikaattorit ovat joidenkin toimenpiteiden kohdalla puutteellisia, joten niitä tulee tulevaisuudessa kehittää VAMPO:n edellyttämällä tavalla.

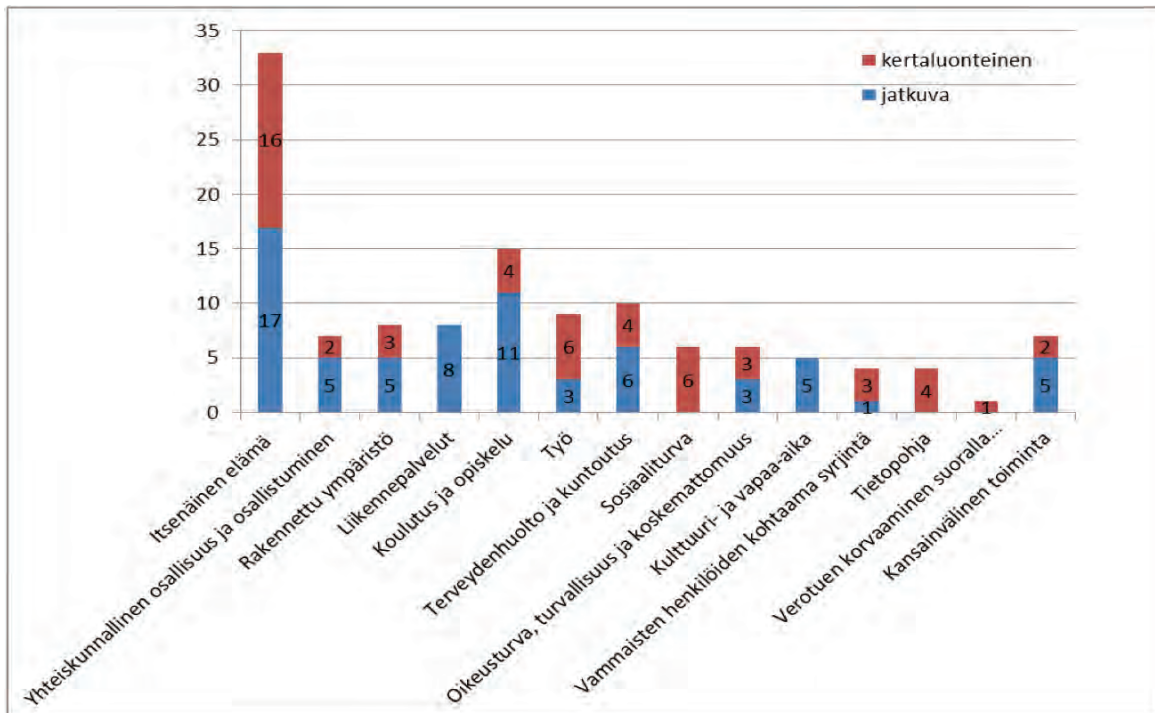
VAMPO-toimenpiteitä on hyvin eritasoisia. Toimenpiteet voivat poiketa toisistaan muun muassa aika- ja rahavaroituksen, vastuutuksen, rahoituksen ja velvoittavuuden suhteen. Osaa ohjelman toimenpiteistä voidaan yksinkertaisimmillaan seurata toteamalla, ovatko ne toteutettu vai ei. Raportissa eritelläänkin toimenpiteet jatkuviin ja kertaluonteisiin. Jatkuvia toimenpiteitä VAMPO:ssa on 74 kpl ja kertaluonteisia toimenpiteitä 48 kpl (kuviot 1 ja 2).

Jatkuvalla VAMPO-toimenpiteellä tarkoitetaan tehtävää tai edistämistä- ja kehittämistyötä, jonka suorittaminen ei ole kertaluonteista, eikä toimenpiteeltä edellytetä toteutumista tietyssä määräajassa. Vastuullisella taholla on jatkuva velvollisuus toteuttaa toimenpidettä tulevaisuudessa lainsäädännön ja vammaispolitiikan linjauksen mukaisesti. Esimerkiksi jatkuvan toimenpiteen suorittamista arvioidaan ja seurataan säännöllisesti. Jatkuvien toimenpiteiden toteutumista voidaan arvioida VAMPO:n väliraportointivaiheessa vain toteamalla, onko toimenpiteen toteuttamiseksi käynnistetty joitain tehtäviä, hankkeita tai ministeriöiden erikseen määrittelemiä toimia. Jatkuvan toimenpiteen toteuttamisen tasoa, sisältöä ja laatua tulee arvioida tarkemmin VAMPO-kauden päättyessä vuonna 2015 tehtävässä loppuarvioinnissa. Tätä varten tarvitaan lisätietoa esimerkiksi jatkuvien toimenpiteiden tosiasiallisista vaikutuksista vammaisten henkilöiden jokapäiväiseen elämään.

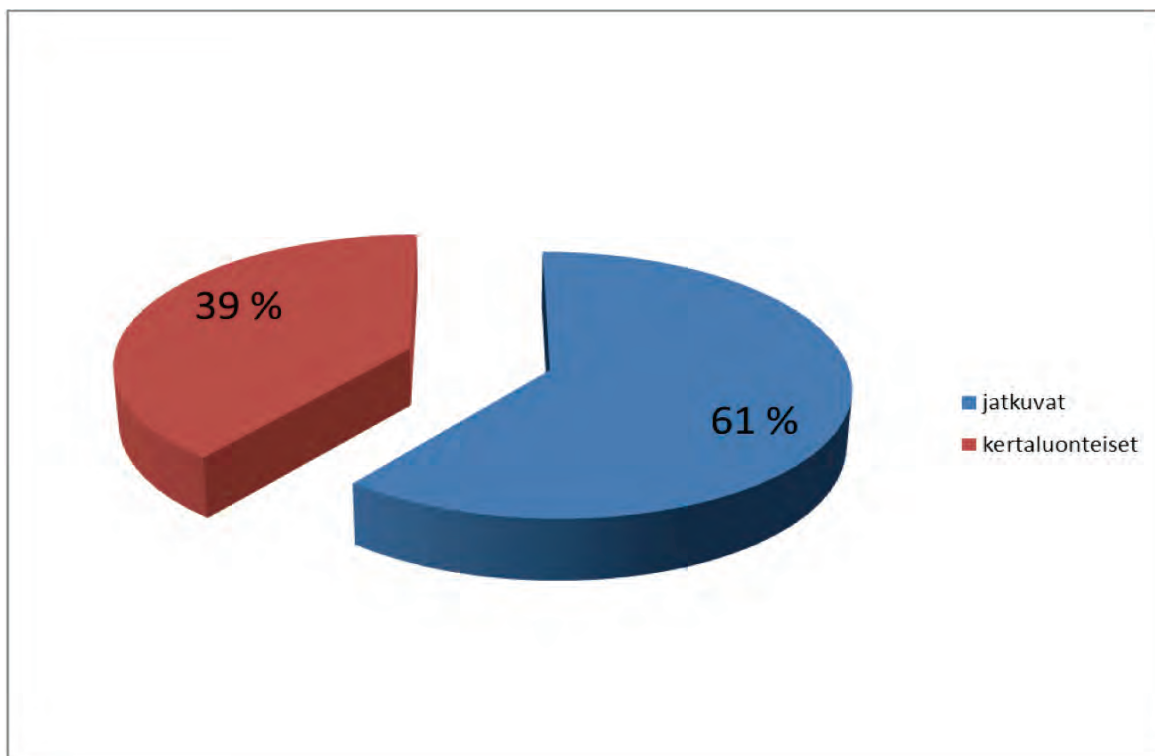
Kertaluonteisella VAMPO-toimenpiteellä tarkoitetaan tehtävää, hanketta tai projektia, joka suoritetaan yhdellä kertaa tai ennalta määrätyssä ajassa. Kun kertaluonteinen tehtävä on suoritettu, VAMPO-toimenpide katsotaan suoritetuksi. Esimerkiksi lainsäädäntöhanke, jonka tarkoituksena on saada jokin tietty laki säädettyä tai tutkimus- tai selvitysprojekti, jonka tarkoituksena on tuottaa esimerkiksi jokin raportti. Muutamia kertaluonteisia toimenpiteitä voidaan katsoa toteutetuiksi seurantaraporttia kirjoitettaessa keväällä 2013. Suurin osa kertaluonteisista toimenpiteistä on kuitenkin vielä toteutumatta, koska tehtävien lopullinen valmistumisvaihe ajoittuu VAMPO-kauden loppupuoliskolle. Tarkempia tietoja yksittäisten toimenpiteiden toteutusvaiheesta esitetään raportin luvussa 5, jossa tarkastellaan VAMPO-toimenpiteiden tilannetta osa-alueittain.

¹ VAMPO-seurannan koordinaatioryhmän kokouspöytäkirja 12.11.2012

On myös otettava huomioon, että useat kertaluonteisetkin toimenpiteet edellyttävät jatkotoimenpiteitä, kuten pitkäkestoista lainsäädännön toimeenpanoa tai jatkuvaluonteista seuranta. Tämä on edellytys myös kestävä vammaispolitiikan toteuttamiselle. Näin ollen jaottelu kertaluonteisiin ja jatkuviin toimenpiteisiin jättää jonkin verran varaa tulkinnalle.

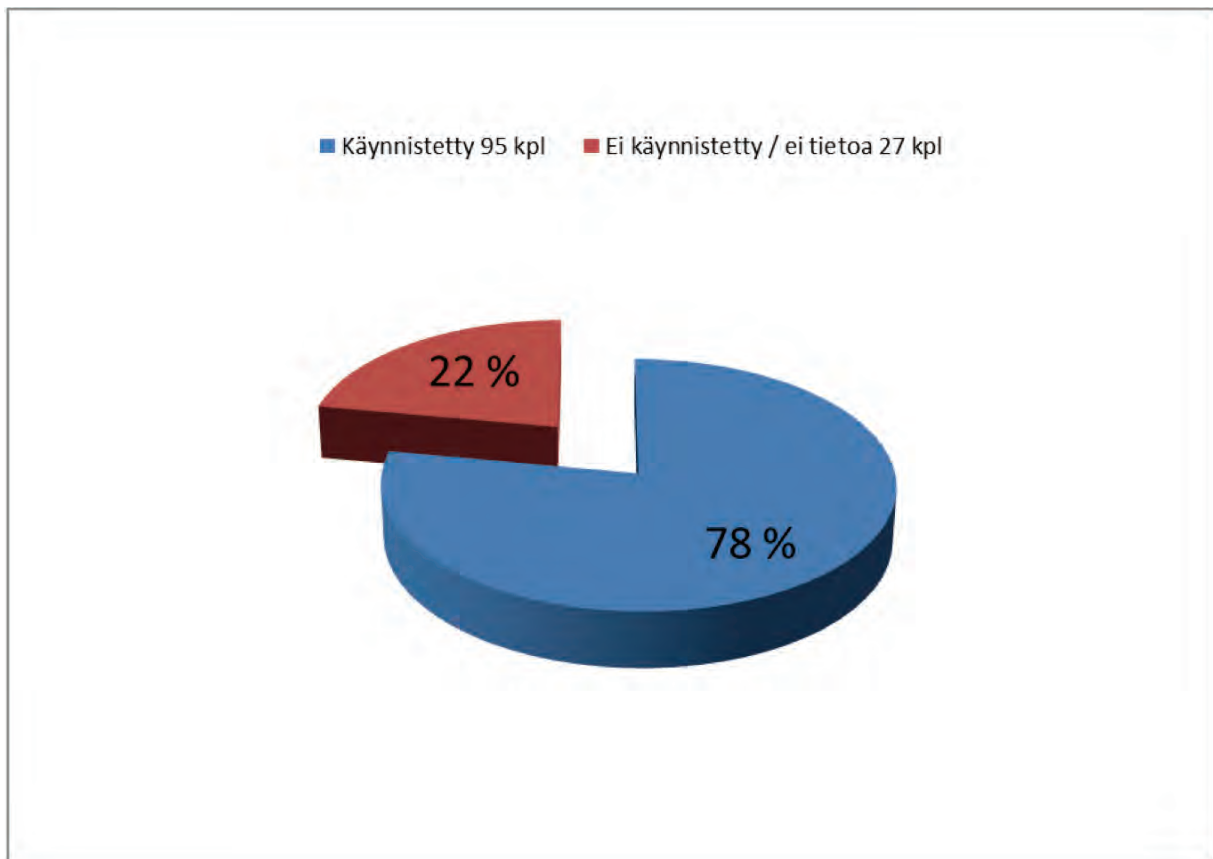
Kuvio 1. VAMPO-toimenpiteiden lukumäärät sisältöalueittain

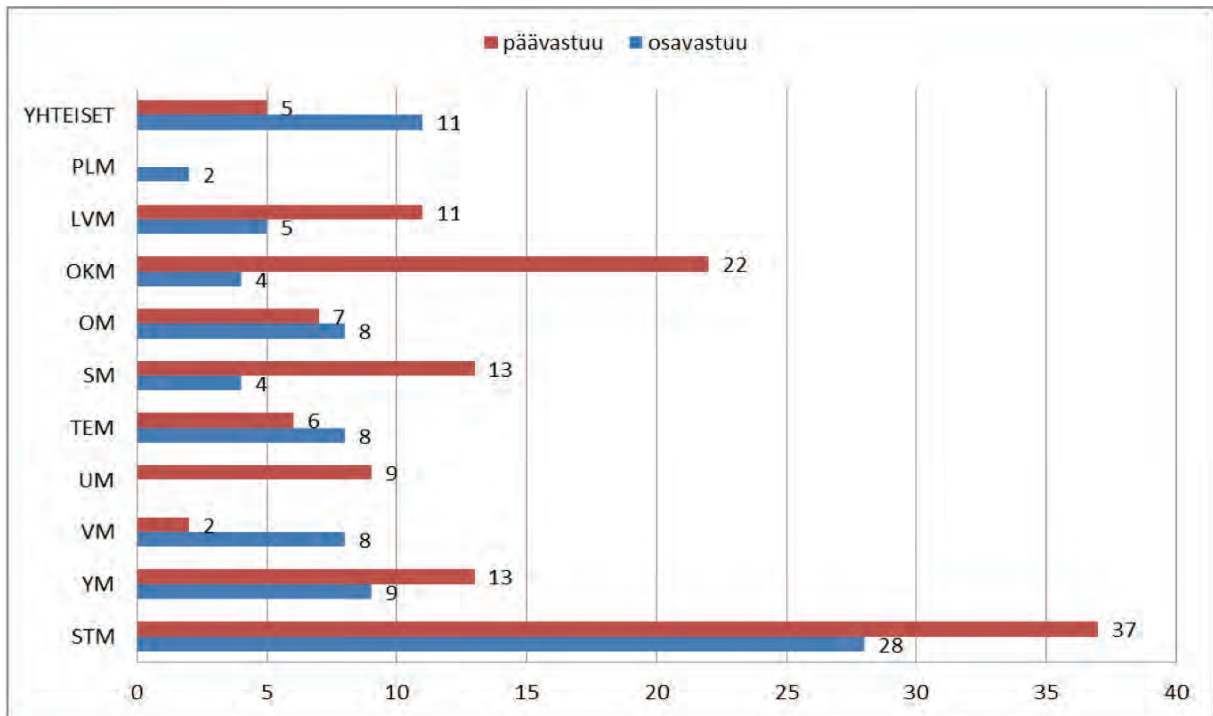
Kuvio 2. VAMPO-toimenpiteiden toteutusprosessin aikajana (kertaluonteiset/jatkuvat toimenpiteet)

Suurin osa 122 VAMPO-toimenpiteestä on käynnistetty jollain tasolla. Toimenpiteiden suorittamisen laatu ja vaikuttavuus vaihtelevat kuitenkin suuresti. Toimenpiteistä 27 oli sellaisia, että niitä ei ollut käynnistetty keväällä 2013 tai ministeriöt eivät olleet antaneet tietoja toimenpiteen suorittamisesta (kuvio 3). Konkreettisia lainsäädäntötoimia oli tehty 12 toimenpiteen kohdalla (esimerkiksi laki tai asetus on tullut voimaan). Kahdeksan toimenpiteen kohdalla mainittiin lainsäädäntöhankkeen olevan vireillä tai lainsäädäntötyöhön liittyvän selvityshankkeen valmistelu oli selvästi aloitettu.

Eri ministeriöiden vastuut jakautuvat vaihtelevasti VAMPO:ssa. Toimenpiteiden vastuut on jaettu päävastuuseen ja osavastuuseen. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on selvästi eniten pää- ja osavastuullisia toimenpiteitä toteutettavanaan (kuvio 4). VAMPO:sta löytyy viisi toimenpidettä, jotka ovat yhteisesti kaikkien ministeriöiden päävastuulla toteutettavia (toimenpiteet 42, 43, 47, 76 ja 111). Lisäksi kaikille ministeriöille kuuluu yhteinen osavastuu yhteensä 11 toimenpiteen kohdalla. Kaikkien ministeriöiden vastuulla olevien toimenpiteiden osalta voidaan todeta, että ministeriöt ovat osallistuneet hyvin vaihtelevalla aktiivisuudella näiden toteuttamiseen tai eivät ole antaneet vastausta yhteisten toimenpiteiden osalta.

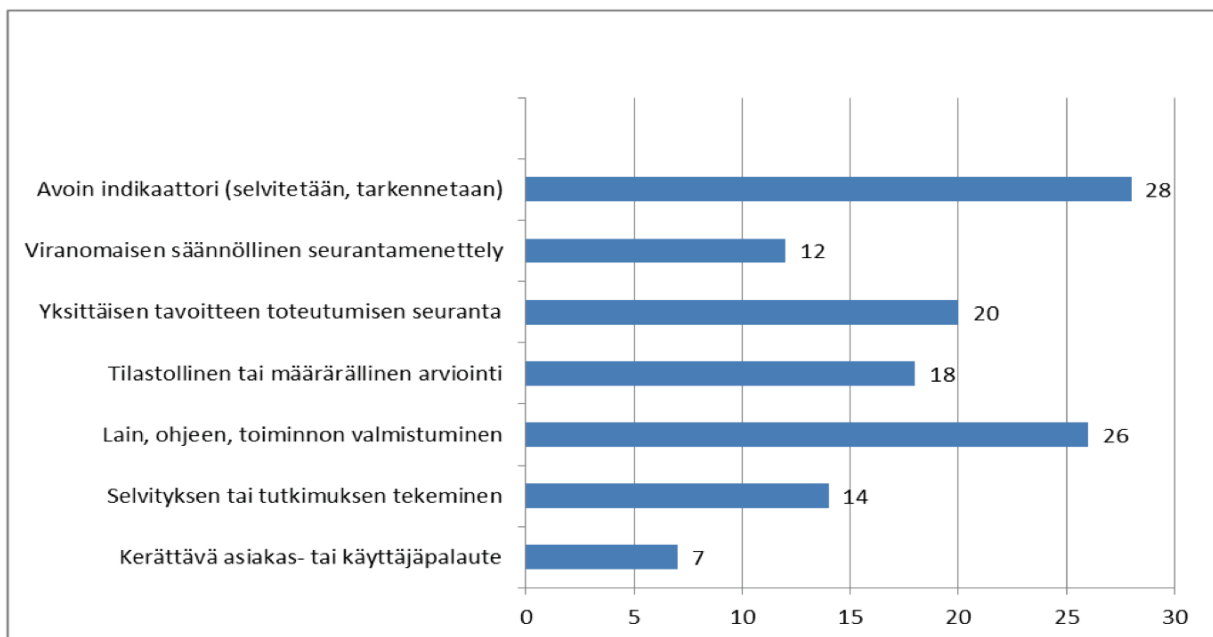

Kuvio 3. Käynnistetyt toimenpiteet

Kuvio 4. Ministeriöiden pää- ja osavastuiden määrät VAMPO-toimenpiteistä

Toimenpiteiden toteutumista arvioidaan VAMPO:ssa seurannan mittareiden ja osoittimien (indikaattorit) avulla. VAMPO:n seurannan indikaattorit ovat osin puutteellisia tai ne puuttuvat kokonaan, joten toimenpiteiden toteutumista ei ole tällä hetkellä mahdollista eikä tarkoituksenmukaista arvioida näiltä osin. Tulevaisuudessa VAMPO-seurantakyselyn yhteydessä ministeriöiltä voidaan pyytää hallinnonalakohtaista arviointia toimenpiteiden toteutumisesta ja seurannan kriteereistä. Useiden toimenpiteiden kohdalla seurannan indikaattorien kohdalla todetaan, että seurannan mittarit ja osoittimet ovat avoimia tai niitä selvitetään ja tarkennetaan myöhemmin (kuvio 5). VAMPO:n toteuttamiskausi alkaa olla puolivälissä, joten indikaattorit tulee selvittää seuraavan THL:n toteuttaman seurantakyselyn ja haastattelujen yhteydessä.

Kuvio 5. VAMPO-seurannan mittarit ja osoittimet (indikaattorit)

Vammaispoliittisen ohjelman toimenpiteiden juridinen velvoittavuus, perustavanlaatuisuus ja kauaskantoisuus ovat eritasoisia. Yhteiskuntakehitystä suuntaavia toimenpiteitä ovat vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuteen, yhteiskunnan esteettömyyteen ja asenteisiin liittyvät toimenpidkokonaisuudet. Kaikki toimenpiteet, myös kertaluonteiset, vahvistavat vammaisten henkilöiden yhteiskunnallista osallisuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Ohjelman valmistelun aikana saadun palautteen mukaisesti toimenpiteitä on kuitenkin mahdollista tarkastella myös ensisijaisuuden ja tärkeysjärjestyksen mukaisina kokonaisuuksina.

VAMPO:n mukaan ensisijaista on niiden säädösten muuttaminen, jotka ovat käytännössä estäneet Suomea ratifioimasta allekirjoittamaansa YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista (YK:n vammaisopimus). Sopimuksen edellyttämät säädösmuutokset liittyvät vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuteen ja valinnanvapauteen. Kyse on vammaisten henkilöiden oikeudesta valita kotikuntansa, itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja sen rajoittamista koskevan sääntelyn selkiyttämisestä.

TILANNE huhtikuu 2013: YK:n vammaisopimusta ei ole vielä ratifioitu. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että sopimus ratifioidaan tällä hallituskaudella. Ulkoministeriön asettama ja koordinoima työryhmä selvittää ratifioinnin edellytyksiä ja valmistelee ratifiointitoimia. Työryhmän toimikausi kestää vuoden 2013 loppuun. Yleissopimuksen ratifiointi edellyttää tiettyjen lainsäädäntömuutosten tekemistä. Kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan muutos ja siihen liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutokset on toteutettu. Itsemääräämisoikeuden edistämistä ja rajoittamista koskeva lainsäädäntöhanke on vireillä ja sen on tarkoitus antaa eduskunnalle budjettilakina syksyllä 2013. Ratifioinnin edellytyksenä olevia YK:n vammaisopimuksen 33 artiklan mukaisia rakenteita ei ole vielä nimetty tai perustettu.

Toiseksi VAMPO:ssa painotetaan toimenpiteitä, joilla parannetaan vammaisten henkilöiden sosioekonomista asemaa ja torjutaan köyhyyttä (katso luku 6). Työnteon tulee olla siihen ensisijainen keino. Silloin kun se ei ole mahdollista, tarvitaan hyvinvoinnin turvana riittävä sosiaaliturva. Kenenkään ei ole kohtuullista elää elämäänsä ilman mahdollisuutta elinolosuhteidensa kohentamiseen.

Kolmanneksi tulevat ne toimenpiteet, joilla varmistetaan yksilöllisiä tarpeita vastaavien ja oikea-aikaisten erityispalvelujen saatavuus maan eri puolilla. Myös mukautustoimien saatavuutta vahvistetaan. VAMPO:n erityisteemana vuonna 2013 keskitytään juuri erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen maan eri puolilla.

Neljänneksi VAMPO lähtee siitä, että on välttämätöntä lisätä toimenpiteitä, joilla rakennetaan esteetön ja saavutettava yhteiskunta. Nykyiset esteet tulee poistaa ja torjua ennakolta uusien syntyminen.

Viidenneksi on tarpeen lisätä vammaistutkimusta, vahvistaa tietopohjaa sekä kehittää laadukkaita ja monipuolisia menetelmiä vammaispolitiikan suunnittelun, päätöksenteon ja seurannan tueksi. Myös vammaistutkimuksen asemaa tulee vahvistaa. Tähän liittyen voidaan mainita vammaisprofessorin perustaminen, joka on merkittävä edistysaskel vammaistutkimukselle, sillä järjestelmällistä vammaistutkimuksen koulutusta ei Suomessa ole aikaisemmin järjestetty. Kasvatustieteen tohtori Simo Vehmas on valittu Helsingin yliopiston vammaistutkimuksen professoriksi. Hän aloittaa viisivuotisessa virassaan elokuun alussa 2013. Professorin on lahjoittanut joukko vammaisjärjestöjä.

VAMPO:n toimeenpanon seurannan suunnitelman mukaan tavoitteena on erikseen kerättävien ja muiden mahdollisten seuranta-aineistojen avulla muodostaa mahdollisimman kattava kuva kullekin toimintavuodelle valitun erityisteeman ja VAMPO:ssa esitettyjen toimenpiteiden etenemisestä. Tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää, että VAMPO-seurannan toteuttamiseen (THL:n kyselyt ja haastattelut ministeriöille) varataan tulevaisuudessa riittävästi aikaa ja resursseja. Myös vuotuisen erityisteeman käsittely ja erilliselvityksen tekeminen vaatii panostusta. Jatkoseurannassa tarvitaan myös konkreettista tietoa siitä, miten vammaiset henkilöt itse kokevat vammaispoliittisen ohjelman tavoitteiden ja toimeenpanon etenevän. VAMPO:n toimeenpanon seurannalla saadaan kerättyä pohjatietoa ja aineistoja, joita voidaan tulevaisuudessa hyödyntää myös YK:n vammaisopimuksen täytäntöönpanon seurannassa ja sen kehittämisessä.

5 Tilannekatsaus VAMPO-toimenpiteiden osa-alueisiin

Tilannekatsauksen esitystapa perustuu VAMPO:n mukaiseen jaotteluun, jonka mukaan yhteensä 122 toimenpidettä on jaettu elämäntilanteiden mukaisesti 14 eri lohkoon. Kunkin toimenpiteen kohdalla esitetään VAMPO:n alkuperäisen toimenpidekirjauksen lisäksi tämänhetkinen tilannetieto siinä muodossa, jossa ministeriöt ovat sen THL:n kyselyssä ilmoittaneet. Tämän jälkeen esitetään raportin toimittajan oma kommentti toimenpiteen toteutumisvaiheesta, tehtävään liittyvästä seikasta tai jatkoseurannassa huomioon otettavista asioista.

5.1 Itsenäinen elämä (toimenpiteet 1-33)

Toimenpide 1

Tiedotetaan palveluista ja tukitoimista ja ohjataan niiden järjestämistä niin, ettei runsaasti palveluja tarvitsevia vammaisia henkilöitä eroteta perheestään palvelutarpeen perusteella ja ettei palvelujen ja tukitoimien tarve muodosta esteitä parisuhteelle ja perheen perustamiselle.

Vastuuministeriö: STM (informaatio-ohjaus, THL/TUSO-asia henkilöstön koulutuksen osalta)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisiä rahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kansalaispalautteen kerääminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 23, PL 19.1 § ja 19.3 §

Tilanne:

Toimenpiteen toteuttaminen on kuntien tehtävä. Tiedottaminen tapahtuu myös THL:n ylläpitämän vammaispalvelujen käsikirjan kautta. Lähtökohtana on vammaisten henkilöiden osallisuuden ja oikeuksien varmistaminen palvelujen järjestämisessä. Mm. Kehitysvammaisten asumisen ohjelman toimeenpanossa keskeistä (STM).

THL on avannut 2011 keväällä sähköisen vammaispalvelujen käsikirjan, joka tarjoaa ajantasaista tietoa vammaispalveluista. Käsikirjan käyttäjiä on kuukaudessa 19 000 - 24 000 välillä. Vammaisten lasten ja perheiden osio avataan käsikirjaan elokuussa 2013, www.vammaispalvelujenkasikirja.fi (THL).

Kommentti: Seurannan mittarina olevaa kansalaispalautetta ei ole kerätty, joten toimenpiteen toteutumista ei voida tässä vaiheessa arvioida kyseisen mittarin perusteella. Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on kuitenkin aloitettu.

Toimenpide 2:

Saatetaan adoptiota koskeva ohjaus vastaamaan nykyaikaisen vammaispolitiikan periaatteita (Laki lapseksi ottamisesta).

Vastuuministeriö: STM (informaatio-ohjaus, THL/TUSO-asia henkilöstön koulutus)

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Jatkuva. OM on asettanut kesällä 2009 työryhmän valmistelemaan adoptiolainsäädännön uudistamista, mukaan lukien lain ohjaus ja valvonta. Työryhmän tehtävä päättyi 11/2010, HE 2011

Rahoitustarve: Ei erillisiä rahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kansalaispalautteen kerääminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 23

Tilanne:

Uusi adoptiolaki tuli voimaan 1.7.2012 ja se kumosi lapseksiottamisesta annetun lain. Adoptiolain mukaan jokaisella on oikeus saada adoptioeuvontaa. Neuvonnan keskeyttämisestä voi valittaa hallinto-oikeuteen. Vammaisuus ei Suomessa lähtökohtaisesti estä adoptiota, kohdemailla voi kuitenkin olla asiasta omia lakeja ja määräyksiä. Adoptioeuvonnassa on erityisesti valvottava lapsen etua. Opasta adoptioeuvonnasta ollaan uusimassa. Adoptioeuvonnan opasluonnos on ollut vammaisasian neuvottelukunnassa kommentoilla keväällä 2012 ja kommentit on huomioitu ja oppaan valmistelu jatkuu (STM).

Kommentti: Seurannan mittarina olevaa kansalaispalautetta ei ole kerätty, joten toimenpiteen toteutumista ei voida tässä vaiheessa arvioida kyseisen mittarin perusteella. Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 3

Selvitetään raskaudenkeskeytyksen perusteiden yhteensopivuus YK:n yleissopimuksen ao. artiklojen kanssa (Laki raskauden keskeyttämisestä).

Vastuuministeriö: STM/Valvira raskaudenkeskeytyksiä koskevan selvityksen yhteydessä

Ajoitus: 2010–2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Valmis selvitys (OM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 10, art. 17

Tilanne:

Selvitetään yhdessä raskaudenkeskeytystä koskevan hallitusohjelmakirjauksen kanssa. Pyydetään arviota ETENE:ltä (STM).

Kommentti: Seurannan mittarina oleva selvitys ei ole valmistunut, joten kertaluonteista toimenpidettä ei ole suoritettu.

Toimenpide 4:

Valmistellaan kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan muutos ja siihen liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutokset.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: VM

Ajoitus: Hallituskausi 2007–2011, HE 2010, voimaan 2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta, luodaan kuntien välinen kustannusten jakojärjestelmä

Seurannan mittarit, osoittimet: Kotikuntalain muutos on toteutettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14, art. 18, art. 19, art. 23; PL 6 §, 9 § (vi), (vii) sekä (ix), HO 2007–2011

Tilanne:

Kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan muutos ja siihen liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutokset on toteutettu. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä Suomen Kuntaliiton ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa käynnistänyt selvityksen, jonka tarkoituksena on saada tietoa kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain vuoden 2011 alusta voimaan tulleiden muutosten vaikutuksista. Muutosten tarkoituksena on ollut helpottaa muun muassa vanhusten ja vammaisten henkilöiden mahdollisuutta vaihtaa kotikuntaa. Arvioinnin aineisto on kerätty toukokuussa 2013 tehdyllä kuntiin suunnatulla kyselyllä. Arvioinnin suorittaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Pääosa selvityksen edellyttämästä tiedosta kerätään kuntiin

suunnattavalla kyselyllä alkuvuodesta 2013. Jatkotoimenpiteistä kuten mahdollisesti tarvittavien säädös-
muutosten valmistelusta päätetään selvityksen valmistuttua. (STM [THL], VM).

Kommentti: Seurannan mittarina oleva kotikuntalain muutos on toteutettu, joten kertaluonteinen toimen-
pide on tältä osin suoritettu indikaattorien perusteella. Lain toimeenpanon seuranta-aineiston kerääminen ja
lain muutoksen vaikutusten arviointi on kuitenkin kesken.

Toimenpide 5:

Ohjeistetaan esteettömyyden huomioon ottaminen osana lähiympäristöjen kaavoituksen ja muun suunnitte-
lun ohjausta.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: LVM (hallinnonala), STM (informaatio-ohjauksen välineenä: Terveyden
edistämisen politiikkaohjelma 2007; Sosiaali- ja terveydenhuollon asioinnin esteettömyysluokitus)

Ajoitus: 2010–2015 osana kaavoituksen ja suunnittelun viranomaisohjausta

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei (YM); esteettömyysluokitus käytettävissä (STM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

Aiheesta on valmistunut opinnäytetyö ”Esteettömyyden liittäminen nykyistä kiinteämmäksi osaksi kaava-
prosessia” tausta-aineistoksi kaavoituksen kehittämiseksi (YM).

Kommentti: Seurannan mittareiden perusteella toimenpide ei ole toteutunut. Sosiaali- ja terveydenhuollon
asioinnin esteettömyysluokitusta ei ole otettu käyttöön. Esteettömyysluokituksen viimeistely puuttuu.

Toimenpide 6:

Otetaan huomioon vammaispoliittinen näkökulma ja vammaisten henkilöiden edustus asuntoliittisten
ohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: Seuraava hallituskausi

Rahoitustarve: Riippuu ohjelmasta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19

Tilanne:

Ajankohtaista seuraavalla hallituskaudella (YM).

Valtioneuvoston asuntoliittisessä toimenpideohjelmassa 2012-2015 on seuraavat asiat: Kehitysvammais-
ten asumisen ohjelma on laadittu vuosille 2010-2015 ja sen toteuttamista jatketaan. Mielenterveyskuntoutu-
jien asumista kehitetään osana pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaa sekä osana kansallista
mielenterveys- ja päihdesuunnitelmaa 2009-2015 (STM).

Kommentti: Jatkuvaluonteisen toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu, mutta toimenpide ei ole täysin
toteutunut. Vammaispoliittista näkökulmaa on otettu huomioon mm. KEHAS-ohjelmassa.

Toimenpide 7:

Toteutetaan kehitysvammaisten asumisen ohjelma 2010–2015.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (luo edellytyksiä yksilöllisillä palveluilla)

Ajoitus: 2010–2015 (YM); 2010 alkaen toistaiseksi (STM)

Rahoitustarve: ARA noin 30 milj. euroa/vuosi osana investointiavustusvaltuutta + korkotuki, RAY noin 5 milj. euroa/vuosi; edellyttää lisärahoitusta henkilöstön osalta (STM)

Seurannan mittarit, osoittimet: Laitospaikat vähenevät suunnitelman mukaisesti

Velvoite: Asuntopoliittinen ohjelma 2007–2011; Valtioneuvoston periaatepäätös 21.1.2010; YK:n yleissopimus, art.19; PL § 18

Tilanne:

Ohjelmaa toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti (YM).

STM:n ohjausryhmän laatima valtakunnallinen suunnitelma palvelujen kehittämistä sekä valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten palvelujen uudistamisesta on valmisteltu. Odottavat poliittista päätöksentekoa. Ohjausryhmä jatkaa KEHAS-ohjelman toimeenpanon ohjausta 31.12.2012 saakka, minkä jälkeen asetettaneen jatkojohdinto vnp:n toimeenpanon tueksi. Erityishuoltopiirien ja kuntayhtymien yhdessä alueensa kuntien ja muiden toimijoiden kanssa v. 2010 laatimat alueelliset suunnitelmat laitoshoidon vähentämisen edellyttämistä ratkaisuihin päivitetään 31.12.2012 mennessä. THL toteuttaa syksyllä 2012 kuntakyselyn kehitysvammaisten kuntalaisten asumisesta ja palveluista (STM).

Rahoitus: ARA noin 30 milj. euroa/vuosi osana investointiavustusvaltuutta + korkotuki, RAY noin 5 milj. euroa/vuosi; edellyttää lisärahoitusta henkilöstön osalta (STM).

Kommentti: Kehas-ohjelmaa toteutetaan suunnitelman mukaisesti. Laitospaikat ovat vähentyneet vuosittain (tilastot: www.sotkanet.fi). Lopullisen tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.

Toimenpide 8:

Huomioidaan esteettömyys valtion tukemassa asumisen rahoituksessa.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM, VM

Ajoitus: Vuosina 2010–2015 ja siitä eteenpäin

Rahoitustarve: Edellyttäneen jonkin verran lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Esteettömyysnäkökulman huomioiminen, %:a ARA-hankkeista

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19

Tilanne:

ARA:n suunnitteluohje erityisryhmien asuntohankkeille (YM).

ARA:n ohjeistus (VM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. ARA:n suunnitteluohje erityisryhmien asuntohankkeille on laadittu.

Toimenpide 9:

Pidetään erityisryhmien asumisen investointiavustusten rahoitus vähintään vuoden 2010 tasolla, joka on 110 milj. euroa (Laki avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi).

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (autetaan löytämään oikeat kohteet investointiavustukselle), VM

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Vähintään 110 milj. euroa/vuosi

Seurannan mittarit, osoittimet: Osoitetun rahoituksen määrä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19

Tilanne:

Erityisryhmien asumisen investointiavustus on vuosina 2011-2012 110 milj. euroa vuodessa (YM). Määrärahaesitys valtion 2013 TAE:ssä oli edelleen 110 milj. €(VM).

Kommentti: Seurannan mittarin perusteella toimenpide on toteutunut ainakin 2012 asti. Rahoitus on säilynyt vähintään 110 milj. euron tasolla (2011-2012: 110 milj. euroa).

Toimenpide 10:

Nostetaan vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustuksien tulorajoja asuntopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM, VM

Ajoitus: 2011 nostetaan seuraavan kerran vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustusten tulorajoja

Rahoitustarve: Tarvitaan lisärahoitusta, pieni avustusvaltuuden nosto, nykyisin yhteensä noin 8 milj. euroa/vuosi

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19; Asuntopoliittinen toimenpideohjelma 2008–2011

Tilanne:

Korjausavustusten tulorajoja korotettiin vuonna 2011 ja korotettaneen vuoden 2013 alussa (YM). Valtion korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustusten saamisen tulorajoja on korotettu 10 %:lla 2011 alusta (VM).

Kommentti: Toimenpide on toteutunut.

Toimenpide 11:

Varmistetaan vammaispalvelulain ensisijaisuus vaikeavammaisten henkilöiden asuntojen muutostöissä ja vammaisten asuntojen korjauksiin saatavien avustusten yhdenmukainen soveltaminen (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL, avustukset asunnon muutostöihin ja ARA-avustus).

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Hallitusohjelmaan 2011–2015

Rahoitustarve: Ei erillisiä rahoitusta, selvitys VPL:n ja ARA-avustuksen soveltamisesta

Seurannan mittarit, osoittimet: Sisältyy hallitusohjelmaan 2011–2015

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19

Tilanne:

Asia liittyy sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamisen yhteydessä läpikäytäviin rajapintalainsäädäntöjen (STM/YM) tarkistuksiin. Ei ole vielä käynnistetty.

Kommentti: Kertaluonteinen toimenpide ei ole toteutunut.

Toimenpide 12:

Ohjeistetaan asumisen turvallisuussäännösten toimeenpano yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti (Pelastuslaki).

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: YM (vastaa rakennusten paloturvallisuudesta rakentamismääräysten kautta), STM (osallistutaan henkilöstön ja asukkaiden koulutukseen)

Ajotus: Uusi pelastuslaki, suunniteltu voimaantulo v. 2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: SM seuraa säännöllisesti poistumisturvallisuuskäytänteiden toimivuutta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Poistumisturvallisuusselvityskäytäntö on sisällytetty 1.7.2011 voimaan tulleeseen Pelastuslakiin (359/2011). Sisäasiainministeriö asetti 22.11.2010 työryhmän valmistelemaan valtioneuvoston asetusta poistumisturvallisuusselvityksestä. Työryhmän esitys valmistui 24.11.2011. Poistumisturvallisuuskäytänteiden toimivuutta seurataan säännöllisesti SM:n toimesta (SM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Poistumisturvallisuuskäytänteiden toimivuutta seurataan säännöllisesti SM:n toimesta.

Toimenpide 13:

Tarkistetaan pelastussuunnitelman ohjeistus:

(a) valtakunnallinen toteutus,

(b) kiinteistöjen ja asunto-osakeyhtiöiden turvallisuussuunnitelma vammaisten henkilöiden turvallisuutta ja pelastustoimia koskevilta osin.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: YM, STM (osallistutaan yhteistyöhön)

Ajotus: Uusi pelastuslaki voimaan vuonna 2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Avoin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Sisäasiainministeriö on osallistunut SPEK:n pelastussuunnitelman laadintaoppaan tekemiseen. Opas valmistuu syksyllä 2012. Normaaleissa asuinrakennuksissa pelastussuunnitelma tehdään kuitenkin koko kiinteistölle, jolloin yksittäisen asukkaan turvallisuustarpeiden huomiointi on erittäin hankalaa.

Vuonna 2011: Pelastussuunnittelu on osa omatoimista varautumista ja se on aina kohdekohtaista. Sen kautta on mahdollista huomioida erityisriskejä. Tavanomaisen asutokannan ollessa kyseessä, ei kuitenkaan ole mahdollista mitoittaa turvallisuutta yksittäisten asukkaiden tarpeiden perusteella. Taloyhtiö voi päättää turvallisuustekniikan hankinnasta, mutta se epätodennäköistä, jos erityistarpeet eivät ole yhteisiä suurelle osalle kohteen asukkaista. Taloyhtiö ei myöskään ole juridisesti vastuussa asuntokohtaisista erityisriskeistä. (Asia on kokonaan toinen jos toiminnanharjoittajan roolissa on esim. sellainen säätiö, joka tarjoaa asumispalveluita erityisryhmille.) SPEK:n julkaisemaa pelastussuunnitelman laadinnan ohjeistusta arvioidaan tästä näkökulmasta aineiston päivityksen yhteydessä. Palotilanteessa pelastusviranomaisen tarvitsee tiedon asukkaiden mahdollisista toimintakyvyn rajoitteista suunnitellessaan pelastustoiminnan kiireellisyysjärjestystä palopaikalle saavuttuaan. Vammaisasukkaan asunnon merkintä näkyville porrashuoneeseen tai asunnon oveen ei tule kysymykseen rikosturvallisuusriskin vuoksi. Pelastusliittojen tarjoamassa koulutustarjonnassa huomioidaan erityisryhmien turvallisuuskysymykset (SM).

Kommentti: Seurannan mittareita ja osoittimia ei ole määritelty. SPEK:n pelastussuunnitelman laadintaopas on tehty. Toimenpide on suoritettu osittain.

Toimenpide 14:

Vahvistetaan kuntien paikallisen turvallisuussuunnittelun laaja käyttöönotto.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: STM, YM

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Turvallisuussuunnittelun seurantatiedot

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Etenee osana kolmannen sisäiseturvallisuuden ohjelman toimeenpanoa. Yhdenvertaisuuskysymyksiin kiinnitetty erityishuomioita ohjelman valmistelussa ja ohjelmasta tehdään yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Vuonna 2011: Vammaisten henkilöiden mukaan ottaminen paikallisten turvallisuussuunnitelmien valmisteluun (SM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Turvallisuussuunnittelun seurantatietoja ei ole vielä saatavilla.

Toimenpide 15:

Vahvistetaan asumisen (kodit, asumisyksiköt, laitokset jne.) turvallisuuskysymysten huomioon ottamista eri koulutustasoilla. Vahvistetaan jatko- ja täydennyskoulutuksen, ohjauksen ja tiedotuksen keinoin erityisesti sosiaali- ja terveysalan henkilöstön asumisturvallisuustietoutta.

Vastuuministeriö: OKM/OPH, SM, STM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Verkkomateriaalin käytön seuranta; sosiaali- ja terveysalan henkilöstön koulutuksen toteutumisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Erityisryhmien paloturvallisuuskysymykset ovat osa Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn koulutusta. Vuonna 2011: Asumisen paloturvallisuuskysymykset on integroitu pelastusopiston koulutukseen. Pelastusopisto on THL:n kanssa kehittänyt eri oppilaitoksille avoimen web-opiskelu ympäristön, joka keskittyy tapaturmariskien torjuntaan. SM:n henkilöstöä koulutetaan tässä asiassa (ostetaan SPEK:iltä) (SM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurantatietoja ei ole osoitettu.

Toimenpide 16:

Tuetaan asuntojen ja asumisyksiköiden turvatekniikan tason nostoa, mm. automaattiset sammutusjärjestelmät (ns. sprinklaus).

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Sprinklauksen selvitystyö on käynnissä, sitä jatketaan

Rahoitustarve: Tarvitaan lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: SM seuraa säännöllisesti automaattisten sammutuslaitteistojen määrää erityisryhmien asumisessa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Pelastusosasto on pyrkinyt edistämään automaattisten sammutuslaitteistojen käytön laajentamista asumisessa (SM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurantatietoja ei ole osoitettu.

Toimenpide 17:

Edistetään vammaispalvelulain (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL) ja kehitysvammalain (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta KVL) yhdistämistyötä sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Hallituskausi 2007–2011 ja hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Tarvitaan lisärahoitusta, tarkennetaan myöhemmin

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaispalvelulaki on täydennetty, kehitysvammalaki on kumottu

Velvoite: HO 2003–2007; YK:n yleissopimus art. 19; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 10 §

Tilanne:

Vammaislainsäädännön uudistamista jatketaan osana SHL:n kokonaisuudistusta. Vammaisten henkilöiden oikeutta kunnan yleisiin sosiaalihuollon palveluihin vahvistetaan osana SHL uudistusta. Tavoitteena on, että vammaisten henkilöiden tarvitsemista erityispalveluista säädetään uudistetussa erityislaissa, joka koskee yhdenvertaisesti kaikkia vammaisryhmiä. Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta pohtineen työryhmän loppuraportti on valmistunut kesällä 2012. Siihen sisältyy yleiset ehdotukset lakien yhdistämisestä. Jatkovalmistelun etenemistä ja aikataulua valmistellaan ehdotusten pohjalta virkatyönä syksyllä 2012 osana sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksen lainsäädäntöohjelman laadintaa (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Vammaislainsäädännön uudistamiseksi on perustettu huhtikuussa 2013 STM:n työryhmä.

Toimenpide 18:

Kehitetään vammaisten ihmisten asumista ja yksilöllisiä asumisratkaisuja (esimerkiksi tuetaan suunnittelu- ja arkkitehtikilpailujen järjestämistä).

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (annetaan esteettömyysasiantuntemusta/THL-TUSO-asia)

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Noin 60 000 euroa esimerkiksi joka toinen vuosi (YM); kustannusneutraalisti (STM)

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei hankkeita

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 18 §

Tilanne:

ARA on mukana kehitysvammaisten asumisratkaisujen kehittämistyössä (YM).

Valtakunnallinen suunnitelma palvelujen kehittämisestä sekä valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten palvelujen uudistamisesta hyväksyttiin 8.11.2012. Ohjausryhmä jatkaa KEHAS-ohjelman toimeenpanon ohjausta 31.12.2012 saakka, minkä jälkeen asetetaan jatkotyöryhmä vnp:n toimeenpanon tueksi (STM).

THL:n ylläpitämästä Vammaispalvelujen käsikirjasta löytyy tietoa vammaisten asumisesta ja asumisratkaisuista ”asunto ja asumiseen liittyvät palvelut” –osio (THL).

Kommentti: Toimenpiteen suorittamiseksi on aloitettu hankkeita.

Toimenpide 19:

Selvitetään vaikeavammaisten henkilöiden kuljetuspalvelut hallinnonalojen yhteistyönä niin, että vammaisten henkilöiden yksilöllinen oikeus liikkumiseen toteutuu.

Vastuuministeriö: STM (STM, LVM ja Vammaisfoorumi etsivät yhteistyössä ratkaisuja vaikeavammaisten kuljetuspalvelun ja esteettömän julkisen liikenteen integroimiseksi siten, että vaikeavammaisten henkilöiden oikeus liikkumiseen turvataan)

Muut keskeiset ministeriöt: LVM

Ajoitus: Hallitusohjelma 2011–2015 tai 2015–2019

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vaikeavammaisten yksilöllisen liikkumisen mahdollisuudet on turvattu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20

Tilanne:

Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta pohtineen työryhmän loppuraportti on valmistunut keuhalla 2012. Siihen sisältyy ehdotukset sosiaalihuollon rajapintojen tarkistamista koskien. Virkamiestyönä syksyllä 2012 toteutettavassa jatkovalmistelussa suunnitellaan muiden hallinnonalojen kanssa toteutettavien neuvottelujen aikataulu ja eteneminen sekä arvioidaan muille hallinnonaloille ehdotettavia säännösmuutostarpeita. Menossa LVM:n selvitysmiehen toimeksianto julkisin varoin toteutettavien eri hallinnonalojen henkilökuljetusta yhdistämisestä ja rahoituksen uudistamisesta. Selvitysmiehen työn määräaika 31.3.2013 (STM).

Kommentti: Selvitystyötä on tehty mutta toimenpide ei ole vielä toteutunut (vrt. seurannan mittarit).

Toimenpide 20:

Kehitetään auton hankintakijärjestelmä, joka korvaa autoveron palautusjärjestelmän ja VPL:n mukaisen tuen.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: VM (autoveron palautuksen osalta)

Ajoitus: Otetaan huomioon hallitusohjelman 2011–2015 valmistelussa

Rahoitustarve: Lisärahoitustarve selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Sisältyy hallitusohjelmaan 2011–2015

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20

Tilanne:

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti käynnistetään selvitys vammaisten apuvälinepalveluista mukaan lukien auton hankintajärjestelmä ja avustajakoirat. Selvitys toteutetaan STM:n toimeksiannosta erillisselvityksenä ja se käynnistyy v. 2013 alkupuolella. Selvityshankkeen valmistelu on aloitettu (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Selvityshankkeen valmistelu on aloitettu.

Toimenpide 21:

Siirretään tulkkauspalvelujärjestelmä kunnilta Kansaneläkelaitokselle (Kela) siten, että turvataan palvelujen saatavuuden, laadun, riittävyuden ja kehittämistyön jatkuminen (Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelulaki, Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Tulkkauspalvelulaki tulee voimaan 1.9.2010, josta alkaen Kela vastaa tulkkauspalvelujärjestelmästä

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta; lisärahoitus etätulkkauksen käyttöönottokustannuksiin

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta ja kehittäminen yhteistyössä eri osapuolten kanssa
Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; PL 17 §, 19.3 §

Tilanne:

Tulkkauspalvelujärjestelmä on siirretty kunnilta Kansaneläkelaitokselle (Kela). Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta tuli voimaan 1.7.2011 (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu (KELA vastaa tulkkauspalvelujen järjestämisestä). KELA:n tilastoissa seurantatietoja.

Toimenpide 22:

Hallinnonalat ohjaavat tulkkauspalvelujen käyttöä toimialansa asiointitilanteissa siten, että vammaisten ihmisten tulkkauspalvelun eri menetelmien tarve huomioidaan koko laajuudessaan: viittomakieli, kuulo- ja näkövammaisten ja puhevammaisten henkilöiden tarvitsema tulkkaus sekä huonokuuloisten ja kuuroutuneiden henkilöiden tarvitsemat tulkkausmuodot.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Tulkkauspalvelulain voimaantulon yhteydessä (1.9.2010) sekä jatkuvasti

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Yhdenvertaisuussuunnittelun seuranta (SM), kaikki hallinnonalat seuraavat omalta osaltaan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; PL 17 §, 19.3 §; hallintolaki 2003/434; yhdenvertaisuuslaki (uudistus valmistelussa 2010)

Tilanne:

Tulkkauspalvelulain voimaantulon yhteydessä (1.9.2010) sekä jatkuvasti. Osana virkatyötä. Ei tällä hetkellä resurssveja erillisiin toimenpiteisiin (STM).

Yhdenvertaisuuden toteutuminen otetaan huomioon rangaistusten täytäntöönpanossa ja asiantuntijalausuntoja valmisteltaessa. Tulkkauspalveluita käytetään aina silloin kun se on tarpeen. Yhdenvertaisuuden toteutumista seurataan muun muassa vankiloille ja yhdyskuntaseuraamustoimistoille joka toinen vuosi tehtävällä erillisellä kyselyllä (OM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 23:

Parannetaan tieto- ja viestintäjärjestelmien saatavuutta ja esteettömyyttä:

(a) vammaisten ihmisten palvelut turvataan muuttuvassa teknologiaympäristössä

(b) uudessa tietoyhteiskuntastrategiassa otetaan huomioon vammaiset ihmiset tietoyhteiskunnan palvelujen käyttäjinä.

Vastuuministeriö: LVM

Muut keskeiset ministeriöt: VM; kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Voi vaatia lisärahoitusta, selvitettävä

Seurannan mittarit, osoittimet: Palvelujen tarjonta, tietoyhteiskuntastrategian kirjaukset

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; EU:n sähköisen viestinnän lakipaketti

Tilanne:

(a) Esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä perustettu 2011, jonka tehtävänä on esteettömien viestintäpalveluiden kehittäminen. (b) Seurantaryhmän tehtävänä on kehittää erityisesti Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa -toimenpide-ohjelmassa esitettyjä toimenpiteitä (LVM).

Poliisipalveluiden saatavuutta lisätään ottamalla käyttöön sähköinen asiointi kaikissa poliisipalveluissa (Sähkö -hanke valmis 2014). Hankkeen päämääränä on sähköisen asiointin kokonaisvaltainen toteuttaminen, jossa poliisin eri sähköiset palvelut yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi, joka on sekä asiakkaan että käyttäjän kannalta yhtenäinen aina graafista ilmettä myöten. Sähköinen asiointi tarkoittaa myös mahdollisuutta seurata asioidensa käsittelyn etenemistä ja saada itseään koskevat päätösasiakirjat ja tiedoksiannot sähköisessä muodossa, toimittaa sähköisiä asiakirjoja poliisille sekä ylläpitää omia sähköisiä tavoitettavuustietojaan. Järjestelmä mahdollistaa verkossa tapahtuvan kansalaisten ja oikeushenkilöiden aktiivisen toiminnan liittämisen osaksi poliisitoiminnallisia ja lupahallinnollisia prosesseja. Hankkeen toimiaika on 2011-2014. Poliisin keskeiset luvat on sähköistetty vuoden 2013 aikana. Rikosilmoitukset toimivat aidosti sähköisesti vuonna 2014 (SM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 24:

Huomioidaan julkisen hallinnon sähköisten palvelujen kehittämistyössä palveluiden, esteettömyyden, saatavuuden, saavutettavuuden ja helppokäyttöisyyden näkökulmat (ValtIT- ja KuntaIT-toiminta, SADe-ohjelma, Suomi.fi, JHS-toiminta, Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan toiminta).

Vastuuministeriö: VM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Selvitetään erikseen

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään erikseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21

Tilanne:

VM on 12.1.2012 asettanut koko julkisen hallinnon kattavan asiakaspalvelun kehittämishankkeen (Asiakaspalvelu2014). HO:n mukaan koko maassa luodaan kuntatasolle kattava yhteispalvelupisteiden verkko ja määritellään jokaisessa yhteispalvelupisteessä saatavilla olevat valtion, kuntien ja eri viranomaisten palvelut. ValtIT- ja KuntaIT - sekä SADe- ohjelmien rahoitusta jatketaan (VM).

Huomioidaan STM:n sähköisten palveluiden kehittämisen yhteydessä (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan indikaattoreita on tarkennettava.

Toimenpide 25:

Viedään eteenpäin ja hyödynnetään Suomessa EU:n eInclusion-hankkeita ja aloitteita. Varmistetaan, että ministeriöiden välinen koordinaatio EU:n eInclusion-hankkeissa ja aloitteissa on selkeää ja ministeriöiden välinen yhteistyö on toimivaa.

Vastuuministeriö: Selvitetään

Muut keskeiset ministeriöt: STM, LVM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Edellyttää omarahoitusosuutta

Seurannan mittarit, osoittimet: Osallistuminen eri hankkeisiin (esim. prosenttiosuus hankkeista), tulokset integroidaan kansallisiin järjestelmiin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; Lissabonin sopimus/Eurooppaneuvosto, i2010

Kommentti: Ministeriöt eivät ole vastanneet tähän kohtaan. Vastuuministeriö selvitettävä!

Toimenpide 26:

Toteutetaan hätäpuhelinpalvelu 112 myös tekstiviestipalveluna.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: LVM, STM (tuetaan tarvittaessa)

Ajoitus: Toteutuksen aikataulu selviää myöhemmin

Rahoitustarve: Resurssitarve selviää myöhemmin

Seurannan mittarit, osoittimet: Toteutumisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus, art. 9, art. 14

Tilanne:

Hätäilmoituksen voi tehdä nykyisin tekstiviestillä Häätäkeskuslaitoksen ilmoittamiin hätäkeskuskohtaisiin GSM-numeroihin. (Asiaa valmistelevalle työryhmän raportti valmistui 6.5.2010). Yleinen hätänumero 112 ei ole tekstiviestikäytössä. GSM-palvelu on tarkoitettu lähtökohtaisesti henkilöille, jotka eivät kuule puhetta tai pysty tuottamaan puhetta puhelimesta ja numerot eivät ole julkisesti jaossa. Numeron jakelu tapahtuu Kuulonhuolto- ja Kuurojen liiton välityksellä. Häätäkeskuslaitos on ohjeistanut operatiivisessa ohjeessaan kuulovammaisten (miten huomioitu henkilöt, jotka eivät pysty puhumaan?) tekstiviestihätäilmoituksen käsittelyä siten, että tekstiviestinä tullut hätäilmoitus käsitellään normaalin hätäilmoituksen tapaan. Ilmoituksia voidaan välittää myös toiseen hätäkeskukseen. Häätäkeskuslaitos on vuonna 2011 tehnyt sopimuksen uuden tietojärjestelmän hankinnasta, missä on huomioitu 112-tekstiviestipalvelu -ominaisuus, joka voidaan ottaa käyttöön vuoden 2015 aikana (SM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

Toimenpide 27:

Kehitetään digitaalisen äänikirja- ja oppimateriaalin saantia eri kouluasteilla mm. ohjeistuksen keinoin.

Vastuuministeriö: OKM (tulosohtaus, näkövammaisten kirjaston Celian oppikirjatuotanto)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Jatkuva

Seurannan mittarit, osoittimet: Tuotettujen oppikirjojen määrä + toimitukset (ostetut ja lainatut oppikirjat)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Kommentti: LVM ei ole vastannut tähän kohtaan. Toimenpide ei ole toteutunut?

Toimenpide 28:

Edistetään koulutukseen ja opiskeluun hakeutumiseen ja oppimiseen liittyvien sähköisten palveluiden esteettömyyttä (oppijan palvelukokonaisuus, SADe-ohjelma).

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: 2010–2013 ja eteenpäin

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21

Tilanne:

Korkeakoulujen sähköinen hakujärjestelmä (KSHJ) ja sen avulla toteutettava yhteishaku otetaan käyttöön kevään 2014 opiskelijavalinnoissa. KSHJ:n esteettömyys otetaan huomioon järjestelmän käytettävyydestä-

uksessa. OKM on käynnistänyt korkeakoulujen sähköisten aineistojen ja järjestelmien esteettömyyttä koskevien suositusten laatimisen taustaselvityksellä. Suositukset valmistuvat 2013. Oppijan verkkopalvelu otetaan käyttöön vaiheittain syksystä 2013 alkaen (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittarit ja osoittimet määrittelemättä.

Toimenpide 29:

Edistetään vammaisten henkilöiden valmiutta käyttää puhelinpalveluita ja sähköisiä palveluita sekä parannetaan palvelujen yhdenvertaista saatavuutta eri käyttäjäryhmien kannalta. Seurataan palvelujen kehitystä.

Vastuuministeriö: LVM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Erillisrahoituksen tarve selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Käyttäjryhmien kokemukset, hintakehitys

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 21

Tilanne:

Kuulo-, puhe- ja näkövammaisten yleiset puhelinpalvelut turvaava asetus 1/2012. Taataan kaikille käyttäjille perustasoiset viestintäpalvelut (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurantatietoja käyttäjäryhmien kokemuksista ja hintatiedoista ei ole esitetty.

Toimenpide 30:

Kehitetään edelleen kirjastojen digitaalisia tiedostoja vammaiset käyttäjät huomioon ottavalla tavalla.

Vastuuministeriö: OKM (näkövammaisten kirjasto Celia/tulosohjaus)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Jatkuva

Seurannan mittarit, osoittimet: Digitoidun aineiston osuus kokoelmasta, omalainausten määrä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21

Kommentti: OKM ei ole vastannut tähän kohtaan.

Toimenpide 31:

Varmistetaan vammaisten henkilöiden laaja-alaisen asiantuntijuuden mukanaolo tieto- ja viestintätekniiikan sekä sähköisen viestintäkentän kehittämis- ja toimeenpanotyössä.

Vastuuministeriö: LVM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Osallisuus työryhmissä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; EU:n sähköisen viestinnän lakipaketti

Tilanne:

Liikenne- ja viestintäministerin 2011 asettama esteettömien viestintäpalveluiden seurantarayhmä (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 32:

Parannetaan televisio-ohjelmien esteettömyyttä:

(a) parannetaan television lisäpalvelujen saatavuutta (mm. tekstitys kuulo- vammaisille, äänitekstitys, viittomakieliset palvelut, kuvailutulkkaus, selko-ohjelmat)

(b) parannetaan yleisön tietoisuutta televisiotarjonnan lisäpalveluista.

Vastuuministeriö: LVM

Ajoitus: AV-direktiivin implementointi ja tv-ohjelmien tekstityksestä annetun asetuksen voimaansaataminen v. 2010 keväällä

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Tv-ohjelmien tekstityksen, äänityksen ja viittomakielisten palveluiden määrä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 30; EU:n AVMS-direktiivi; PL 6 § ja 12 §

Tilanne:

(a) Laki televisio- ja radiotoiminnasta 19 §. (b) Laki televisio- ja radiotoiminnasta (744/1998)

(19 a § (27.8.2010/733) Ohjelmistojen saattaminen näkö- ja kuulorajoitteisten saataville (LVM).

Kommentti: Toimenpiteen suorittamiseksi on tehty lainsäädäntötoimia. Seurannan mittareina olevia palveluiden määriä ei ole esitetty.

Toimenpide 33:

Kehitetään viestintäpolitiikan esteettömyyden seurantaa:

(a) laaditaan esteettömyyttä mittaavia indikaattoreita yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa

(b) seurataan esteettömyyden kehittymistä viestintäpolitiikan alalla.

Vastuuministeriö: LVM

Ajoitus: Mittaristo kehitetty vuoden 2010 aikana, seuranta on jatkuvaa

Rahoitustarve: T&K rahoituksesta

Seurannan mittarit, osoittimet: Indikaattorit kehitetty vuoden 2010 aikana, otettu käyttöön 2011 alkaen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 30; EU:n AVMS-direktiivi

Tilanne:

(a) Esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmän yhteyteen muodostettu alaryhmä selvittämään esteettömän tietoyhteiskunnan indikaattoreita keväällä 2012 tehdyn selvityksen pohjalta (b) Esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittariksi asetettu aikataulu ei ole toteutunut.

5.2 Yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen (toimenpiteet 34-40)

Toimenpide 34:

Varmistetaan äänestystilojen esteettömyys ja saavutettavuus ohjeistuksella ja sen toteutumista seuraten. Ohjeistetaan ja varmistetaan, että äänestyspaikalla tapahtuva äänestys on aina ensisijainen ja kotiäänestys toissijainen järjestely äänestämässä.

Vastuuministeriö: OM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Tehdyt valitukset vaalivirkailijoille/kunnalle/OM:lle

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19, art. 21, art. 29; PL 6 §, 14 §

Tilanne:

Oikeusministeriö tiedottaa (2011) eduskuntavaaleista suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä sekä selkokielellä, ja rahoittaa lisäksi näkövammaisille tarkoitettua vaalioppaan. Vuonna 2012 järjestetään kunnallisvaalit, joiden osalta sama tiedotuslinja on jatkunut. Oikeusministeriö on tuottanut yhdessä eri yhteistyötahojen kanssa kunnallisvaaleja varten selkokiehitykset vaalivideot. Vaaliviranomaisille suunnatuissa vaaliohjeissa kiinnitetään huomiota äänestyspaikkojen esteettömyyteen (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 35:

Otetaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet sähköisen äänestyksen kehittämisen yhteydessä. Näin voidaan parantaa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia äänestää itsenäisesti.

Vastuuministeriö: OM

Ajoitus: Asia vaatii kirjauksen hallitusohjelmaan

Rahoitustarve: Auki

Seurannan mittarit, osoittimet: Auki

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 21

Tilanne:

Vuoden 2011 osalta on raportoitu, että oikeusministeriön mandaatilla on sähköisen äänestyksen osalta kansainvälisen kehityksen seuranta. Tähän ei ole tullut muutosta eli vuoden 2012 tilanne lienee sama (ed. hallituksen päätökseen pohjautuen), että oikeusministeriö seuraa sähköiseen äänestykseen liittyvää kansallista kehitystä. Mitään sähköisen äänestämisen käyttöönottoon liittyviä hankkeita ei ole tällä hetkellä käynnissä (OM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

Toimenpide 36:

Huolehditaan siitä, että edunvalvontaa koskeva lainsäädäntö ja edunvalvontakäytäntö nivELYTYVÄT asianmukaisesti vammaispolitiikkaan.

Vastuuministeriö: OM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (antaa tarvittaessa tukea OM:lle asian selvittämiseksi)

Ajoitus: Avoin

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaisjärjestöjen antama palaute

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 21, art. 29; PL 6 §

Tilanne:

Holhoustoimilain muutostarpeet on arvioitu 2010 työryhmässä ja sen ehdotuksen mukaiset lakimuutokset tulevat voimaan 1.5.2011. Edunvalvontakäytäntöä yleisen edunvalvonnan osalta ohjataan oikeusministeriössä toimivan yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmän suosituksilla ja ohjeilla. Työryhmässä on kuultu 2010 järjestöjen mm. kehitysvammaisten tukiliiton edustajaa muun ohella siitä, miten erilaisten päämiesryhmien erityistarpeet tulisi ottaa huomioon käytännön työssä. Työryhmän kannanottojen lisäksi ao. asioita käsitellään ministeriön edunvalvontahenkilöstölle järjestämässä koulutuksessa. Peruskoulutuksessa selvitetään perusoikeuksia ja niihin liittyviä meitä velvoittavia säädöksiä ja sopimuksia ja pohditaan toiminnan

arvoja. Substanssikoulutuksessa perehdytään esim. vammaispalvelulakiin ja erilaisiin etuuksiin jne. Hyvän edunvalvontatavan kehittämistä ja kokoamista edesautetaan em. työryhmän toimesta. Nämä toimenpiteet ovat jatkuvaa kehittämistyötä, koulutus vuosittaista (OM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Vammaisjärjestöjä on kuultu prosessissa mutta laajempaa palautekyselyä tms. ei ole tehty.

Toimenpide 37:

Valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja sen rajoittamista koskevat yhtenäiset säännökset.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Toteutetaan hallituskaudella 2011–2015. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteistä on valmisteilla puitelainsäädäntö.

Rahoitustarve: Lisärahoitustarve

Seurannan mittarit, osoittimet: Lain voimaantulo

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 21; HO 2007–2011

Tilanne:

Itsemääräämisoikeustyöryhmän toimikausi vuoden 2013 loppuun saakka. HE mielenterveyslain mukaisesta tarkkailuläheteestä syksyllä 2012, HE itsemääräämisoikeudesta ja sen rajoittamisesta syksyllä 2013. Muu aikataulu tarkennetaan myöhemmin (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Lainsäädäntöhanke on vireillä.

Toimenpide 38:

Varmistetaan vammaispalvelujen laatu ja yhdenvertainen saatavuus maan eri puolilla, seurataan lainsäädännön toteutumista ja puututaan epäkohtiin (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL, Laki kehitysvammaisten erityishuollosta KVL).

Vastuuministeriö: STM (THL tulossopimus/Vammaispalvelujen laadun ja saatavuuden seuranta)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillistä rahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Palvelusuunnitelmien määrän kehitys; palvelua koskevien kantelujen ja valitusten määrä; myönteisten ja kielteisten palvelupäätösten suhde; erillisselvitykset, joissa kuullaan palvelun käyttäjiä

Velvoite: VN:n selonteko vammaispolitiikasta; YK:n yleissopimus art. 31; PL 6 §, 19.1 § ja 19.3 §

Tilanne:

Sosiaalihuollon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat STM:lle. Aluehallintovirastot valvovat sosiaalihuollon toteutumista omalla alueellaan. Valvira ohjaa STM:n alaisena aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhtenäistämiseksi. Valviran vammaisten henkilöiden ympärivuorokautisten asumispalvelujen valvontaohjelma valmistui v. 2012 alussa. Vammaispalvelujen laadun ja yhdenvertaisen saatavuuden varmistamista toteutetaan myös STM:n ja THL:n tulossopimuksen mukaisesti. THL vastaa mm. siitä, että STM:n käytössä on riittävä tietopohja sosiaalihuollon ja vammaispalvelujen ohjauksen ja valvonnan tueksi. THL tekee joka kolmas vuosi erillisselvityksen vammaispalvelujen toteutumisesta kunnissa. Seuraava selvitys tehdään alkuvuodesta 2013. Vammaispalvelujen käsikirjassa nostetaan esille lainsäädännön yhtenäisessä soveltamisessa huomioon otettavia seikkoja (STM).

THL:n erilliskyselyt vuosina 2010 ja 2013. Lisäksi THL tehnyt kehitysvammaisten laitospurkuun liittyvän kyselyn kunnille 2012 syksyllä (THL).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Erillisselvityksestä seurantatietoja 2013.

Toimenpide 39:

Ohjataan henkilökohtaisen avun toimeenpano kunnissa, erityisesti kiinnitetään huomiota avun sisällön ja järjestämistapojen kehittämiseen (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL, henkilökohtainen apu).

Vastuuministeriö: STM (THL tulossopimus)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei lisärahoitustarvetta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaispalveluiden sähköinen käsikirja (THL www.sosiaaliportti.fi)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 10, art. 14, art. 16, art. 17, art. 18, art. 19, art. 20, art. 22; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

Ohjataan STM:n ja THL:n tulossopimuksen mukaisesti mm. Vammaispalvelujen käsikirjan, Innokylän verkostotyöpajojen ja muun THL:n kehittämistoiminnan avulla. Hyvät käytännöt tuodaan saataville Vammaispalvelujen käsikirjan kautta (STM).

Henkilökohtaisen avun aineistoa päivitetään jatkuvasti Vammaispalvelujen käsikirjaan. THL:n vammaisuus ja yhteiskunta -tiimi osallistuu vuosittain järjestäville henkilökohtaisen avun päiville (THL).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 40:

Ohjataan kuntia toteuttamaan vammaispalvelulain mukainen palvelusuunnittelu (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL).

Vastuuministeriö: STM (THL tulossopimus)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Palvelusuunnitelmien lukumäärän kehitys; Tikesos-hankkeen jatkotyönä palvelusuunnitteluun tuotettu tiedonkeruun instrumentti

Velvoite: VN:n selonteko vammaispolitiikasta; VPL

Tilanne:

Ohjataan STM:n ja THL:n tulossopimuksen mukaisesti mm. Vammaispalvelujen käsikirjan, Innokylän verkostotyöpajojen ja muun THL:n kehittämistoiminnan avulla. Palvelusuunnitelmien määrän kehitystä seurataan THL:n erillisselvityksellä, jonka suunnittelu käynnistyy syksyllä 2012 ja seuranta toteutetaan v. 2013 alussa (STM).

Palvelusuunnittelua ja palvelusuunnitelmaa on käsitelty THL:n järjestämällä Vammaispalvelujen neuvottelupäivillä sekä innopajoissa. THL:n Tikesosos hankkeessa on kuvattu sähköinen mallinnus palvelusuunnitelmaan (THL).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. THL:n erillisselvityksen (Vammaisten palvelut 2010 – Kuntakyselyn osaraportti) mukaan palvelusuunnitelmien lukumäärät kunnissa ovat nousseet vertailuajankohdasta 2007.

5.3 Rakennettu ympäristö (toimenpiteet 41–48)

Toimenpide 41:

Otetaan huomioon kaikille sopivan suunnittelun periaatteet lainsäädäntöä kehitettäessä ja edistetään esteettömyystulkintojen yhdenmukaistamista lainsäädännön tavoitteiden mukaisesti.

Vastuuministeriö: YM

Ajoitus: 2010–2015 osana rakentamismääräyksiin ja muun rakentamisen ohjaukseen liittyvää viranomaistyötä

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei ao. rakentamismääräyksen ja ohjeistuksen uudistamisessa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19; EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa)

Tilanne:

Parhailtaan kartoitetaan Suomen rakentamismääräyskokoelman osan F1 Esteetön rakennus muutostarpeita. Muutostyö käynnistyy vuonna 2013. Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelman työryhmäehdotuksessa on toimenpide pientalojen esteettömyyttä koskevien määräysten tarkistamiselle ja selkeyttämiseksi. Ohjelman valmistelu on käynnissä (YM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittareiden perusteella arvioituna toimenpide ei ole vielä toteutunut.

Toimenpide 42:

Tehostetaan uustuotannon esteettömyys- ja saavutettavuustavoitteiden toteutumista kaikilla hallinnonaloilla.

Vastuuministeriö: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin, käytettävissä olevan keinovalikoiman puitteissa (mm. rahoitus- ja ohjaukskeinot)

Ajoitus: 2010–2015 ja eteenpäin

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Esteettömyys kriteerinä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19; EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa)

Tilanne:

OM: Asetettuja toimenpiteitä, jotka ajoittuvat osittain vuosille 2010-2011, on perusteltu osaltaan EU:n uuden yhdenvertaisuusdirektiivin asettamilla vaatimuksilla. On kuitenkin otettava huomioon, että EU:n uutta yhdenvertaisuusdirektiiviä ei ole vielä annettu, vaan neuvottelut direktiivistä jatkuvat edelleen EU:n neuvostossa.

OKM: OKM:n ja korkeakoulujen välisten sopimusten yhteisiin tavoitteisiin kaudelle 2013-2016 on kirjattu, että korkeakoulujen tulee olla esteettömiä työ- ja opiskeluympäristöjä. Kiinteistöasiat kuuluvat korkeakoulujen omalle vastuulle.

SM: Huomioidaan esteettömyys hankintakriteerinä. Asia harkitaan aina tapauskohtaisesti ja otetaan huomioon hankinnan kohteen määrittelyssä (esimerkiksi ergonomia, apuvälineet, kaiteet).

VM: Senaatti-kiinteistöt ovat toiminnassaan valtion rakennuskannan osalta toteuttaneet Esteettömyysstrategiaa 2008 - 2011. Senaatti-kiinteistöillä on kumppanuussopimus Kynnys ry:n kanssa, jonka puitteissa voidaan tilata esteettömyyskartoituksia. Senaatti-kiinteistöjen asiantuntijat ovat järjestäneet koulutusta esteettömyyskysymyksissä.

UM: UM huomioi uudisrakennusprojektiensa yhteydessä liikuntarajoitteisten mahdollisuuden asioida vaihatta uusissa tiloissa sekä mahdollisuuden käyttää asiakkaille tarkoitettuja saniteettitiloja (inva-wc). Projektit rahoitetaan Talonrakennukset – määrärahasta.

YM: YM ja ARA toteuttavat yhteistyössä alan toimijoiden kanssa valtakunnallisen hissihankkeen vuosina 2012-2017. Se koskee hissirakentamisen edistämistä vanhoissa kerrostaloissa.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 43:

Korjataan esteelliset toimitilat eri hallinnonaloilla.

Vastuuministeriö: Kaikki ministeriöt oman hallinnonalaansa osalta

Ajoitus: 2010–2020, yhteinen aikatavoite kaikille hallinnonaloille (toimitilat kartoitetaan esteettömyysnäkökulmasta; korjauksia tehdään suunnitellusti ja vaiheittain)

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Korjausrakentamisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9; F1-määräykset

Tilanne:

Senaatti-kiinteistöillä on ohjelma, jonka mukaan merkittävimpiin kohteisiin toteutetaan esteettömyyskartoitusta ja korjataan havaitut puutteet.

OM: Ministeriö toimii pääosin valtion tiloissa, jotka saneerattu 2000-luvulla. Esteettömyydessä ei ole merkittäviä puutteita. Ministeriö on tehnyt esteettömyyskartoituksen 2011 aikana. Hallinnonalan osalta keskusvirastot ja OHO vastaavat toiminnan ohjauksesta myös kiinteistöasioissa.

OKM: OKM:n ja korkeakoulujen välisten sopimusten yhteisiin tavoitteisiin kaudelle 2013-2016 on kirjattu, että korkeakoulujen tulee olla esteettömiä työ- ja opiskeluympäristöjä. Kiinteistöasiat kuuluvat korkeakoulujen omalle vastuulle. Kulttuuritilojen perustamishankkeissa hakijoita on ohjeistettu ottamaan huomioon esteettömyys ja hakemukseen tulee liittää selvitys siitä, miten toimimis- ja liikkumisesteiset ihmiset huomioidaan tilojen käyttäjinä.

SM: Kirkkokatu 12 toimitilojen remontissa esteettömyys on otettu huomioon. Korkeavuorenkatu 21:n (RVLE) toimitilojen remontointi esteettömyys-näkökohdat huomioiden.

STM: Senaatti-kiinteistöillä on ohjelma, jonka mukaan merkittävimpiin kohteisiin toteutetaan esteettömyyskartoitusta ja korjataan havaitut puutteet.

VM: Ministeriöiden on omassa rakennushankkeissaan otettava esteettömyys huomioon. Senaatti-kiinteistöt ovat toiminnassaan valtion rakennuskannan osalta toteuttaneet Esteettömyysstrategiaa 2008 - 2011.

UM: UM:n kiinteistöyksikkö pyrkii kiinteistöjen peruskorjausprojektien yhteydessä varmistamaan sen, että myös liikuntarajoitteiset voivat liikkua tiloissa esteettä tekemällä rakenteellisia muutoksia esim. tilojen sisääntuloihin. Laajempien peruskorjaushankkeiden yhteydessä rakennetaan toimitiloihin myös ns. inva-wc, jos sellaista ei ole ennestään. Inva-wc:t on rakennettu ja rakennetaan mm. Pariisin kanslian peruskunnostuksen sekä Brysselin yhteiskansliahankkeen yhteydessä. Projektit rahoitetaan Talonrakennukset – määrärahaa.

TEM: TE-palvelujen valtakunnallinen toimitila- ja työympäristökonsepti laadittu yhteistyössä TEMin ja Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Pilotointi tapahtuu Lappeenrannan TE-toimistossa. Konseptin mukaan TE-toimistojen toimitilat ovat esteettömät rakentamismääräysten mukaisesti. Pyörätuolilla liikkuvan ja tämän avustajan mukanaolo otetaan huomioon tilojen ja kalustuksen suunnittelussa. Toimitilakonseptin periaatteita tulee noudattaa jokaisessa työympäristömuutoksessa sen esiselvitys-, hankesuunnittelu- ja toteutussuunnitteluvaiheissa. Jos toimipaikka ei ole läpikäymässä tilamuutosta, tulee konseptia hyödyntää soveltuvilla osin nykyisen tila- ja toimintaratkaisun kehityksessä.

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu eri hallinnonaloilla. Toimenpiteen toteutumista ei voida vielä tässä vaiheessa arvioida korjausrakentamisen seurantatietojen pohjalta.

Toimenpide 44:

Edistetään kaikille sopivan suunnittelun periaatteiden mukaisten menetelmien käyttöönottoa korjausrakentamisessa.

Vastuuministeriö: YM
Ajoitus: 2010–2015
Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta
Seurannan mittarit, osoittimet: Hankkeita ja toimenpiteitä kyllä/ei
Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9

Tilanne:

Korjausrakentamisen informaatio- ja viranomaisohjauksen kehittäminen jatkuu (esim. Korjaustieto.fi), ja sen osana pidetään esillä kaikille sopivan suunnittelun periaatetta. Ikääntyneiden asumisen keittämishjelmaehdotukseen sisältyy useita olemassa olevan kannan esteettömyyttä edistäviä liittyviä toimenpiteitä, mm. esteettömyyskorjausten avustukseen, rahoitukseen, hissirakentamiseen, hyviin käytäntöihin, ohjeistukseen ja neuvontaan liittyen (YM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 45:

Edistetään esteettömyyskartoitusten kehittämistä ja käyttöä.

Vastuuministeriö: YM
Muut keskeiset ministeriöt: STM
Ajoitus: 2010–2015
Rahoitustarve: T&K ja muu mahdollinen rahoitus (YM); ei erillisrahoitusta (STM)
Seurannan mittarit, osoittimet: Hankkeita/toimenpiteitä kyllä/ei
Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9

Tilanne:

Valmistelutyöryhmä ehdotti ikääntyneiden asumisen keittämishjelmaan toimenpiteen esteettömyyden arviointia ja esteettömyysluokitusta koskevan kehittämishankkeen käynnistämiseksi (YM). Senaatti-Kiinteistöillä on ohjelma, jonka mukaan merkittävimpiin kohteisiin toteutetaan esteettömyyskartoitus (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 46:

Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätös korjausrakentamisesta kaikille sopivan suunnittelun periaatteiden mukaisesti.

Vastuuministeriö: YM
Ajoitus: Jatkuva
Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa
Seurannan mittarit, osoittimet: Hankkeita/toimenpiteitä kyllä/ei
Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9; EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa); korjausrakentamisen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma

Tilanne:

YM on teettänyt kokonaisvaltaisen selvityksen rakennetun ympäristön esteettömyyden tilasta, esteistä ja kehittämistarpeista. Selvitystä on käytetty hyväksi mm. ikääntyneiden asumista koskevan keittämishjelman laadinnassa (YM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 47:

Varmistetaan hankittavien toimitilojen esteettömyys, turvallisuus ja saavutettavuus (Hankintalaki, hyvä soveltaminen).

Vastuuministeriö: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Avoin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19

Tilanne:

OKM: OKM:n ja korkeakoulujen välisten sopimusten yhteisiin tavoitteisiin kaudelle 2013-2016 on kirjattu, että korkeakoulujen tulee olla esteettömiä työ- ja opiskeluympäristöjä. Kiinteistöasiat kuuluvat korkeakoulujen omalle vastuulle. Kulttuuritilojen perustamishankkeissa hakijoita on ohjeistettu ottamaan huomioon esteettömyys ja hakemukseen tulee liittää selvitys siitä, miten toimimis- ja liikkumisesteiset ihmiset huomioidaan tilojen käyttäjinä.

SM: Huomioitu 2011 valmistuneessa poliisitalokonseptissa ja sen suunnitteluosiossa. Huomioidaan hankintamenettelyssä.

UM: Hankintojen esteettömyys ja muut seikat on huomioitu myös toteutettaessa ulkoistettuja palveluja esimerkiksi Venäjän ja Ukrainan viisumipalvelukeskuksissa.

TEM: TE-palvelujen valtakunnallinen toimitila- ja työympäristökonsepti laadittu yhteistyössä TEMin ja Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Pilotointi tapahtuu Lappeenrannan TE-toimistossa. Konseptin mukaan TE-toimistojen toimitilat ovat esteettömät rakentamismääräysten mukaisesti. Pyörätuolilla liikkuvan ja tämän avustajan mukanaolo otetaan huomioon tilojen ja kalustuksen suunnittelussa. Toimitilakonseptin periaatteita tulee noudattaa jokaisessa työympäristömuutoksessa sen esiselvitys-, hankesuunnittelu- ja toteutussuunnitteluvaiheissa. Jos toimipaikka ei ole läpikäymässä tilamuutosta, tulee konseptia hyödyntää soveltuvilla osin nykyisen tila- ja toimintaratkaisun kehityksessä.

YM: YM:n tulevien toimitilojen (Aleksi 7) peruskorjauksessa tullaan parantamaan vanhan rakennuksen esteettömyyttä. Sisäänkäynnit ja tärkeimmät kulkureitit suunnitellaan esteettömiksi ja kerroksiin rakennetaan uudet liikuntaesteisille soveltuvat wc-tilat.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 48:

Otetaan huomioon yhdenvertaisuuden näkökulma kiinteistöjä ja toimitiloja koskevaa ohjeistusta laadittaessa.

Vastuuministeriö: YM (OM, EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi valmistelussa)

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Direktiivin voimaantulosta alkaen

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Avoin

Velvoite: EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa); YK:n yleissopimus art. 9

Tilanne:

Seurataan ja kommentoidaan EU:n yhdenvertaisuusdirektiivin valmistelua OM:n kautta (YM).

Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotteluja. (OM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

5.4 Liikennepalvelut (toimenpiteet 49-55)

Toimenpide 49:

Edistetään joukkoliikennevälineiden teknistä esteettömyyttä panemalla täytäntöön yhteisöainsäädännössä määritellyt tekniset määräykset sekä huomioidaan kansallisista tarpeista lähtevät kehittämis- ja valvonta-toimenpiteet rautatie- ja linja-autoliikenteessä.

Vastuuministeriö: LVM/Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöainsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: Uusien linja-autojen rakennetta koskeva direktiivi; rautateiden yhteensopivuutta koskevaan direktiiviin liittyvät, komission määrittelemät tekniset eritelmat; PL 6 §, PL 9 §; YK:n yleissopimus art. 20

Tilanne:

Rautatieliikenteen tekniset määräykset on pantu täytäntöön (Trafin vastuu ja valvonta) (LVM).

Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotteluja. (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 50:

Kehitetään kaikkien liikennevälineiden esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistamiseksi joukkoliikenneinformaation esteettömyyttä ja monimuotoisuutta siten kuin yhteisöainsäädäntö edellyttää (muun muassa kuulutukset, näyttötaulut, reittiopasteet) sekä huomioidaan kansallisista tarpeista lähtevät kehitys- ja valvontatarpeet.

Vastuuministeriö: LVM/hallinnonala

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöainsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: Yhteisöainsäädäntö; YK:n yleissopimus art. 9, art. 18, art. 19, art. 20, art. 21; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 6 §, PL 9 §

Tilanne:

Joukkoliikenneinformaation saavutettavuutta edistetään EU:n matkustajien oikeutta koskevien asetusten edellyttämällä tavalla (valvontavastuu asetusten osalta Trafilla) (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 51:

Varmistetaan lentoliikennettä koskevien oikeuksien ja avunsaannin toimivuus kansallisesti; vammaisten lentomatikustajien oikeuksia koskevan asetuksen toimeenpano ja koordinaatio. Avunsaannin toteutumista käytännössä seurataan myös kansallisesti.

Vastuuministeriö: LVM (Trafi, Kuluttajavirasto)

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöläinsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: EY:n vammaisten lentomatikustajien oikeuksia koskeva asetus; YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §

Tilanne:

Trafilia valvontavastuu ja valitusten käsittely vammaisten oikeuksien ja liikematikustajien oikeuksien osalta (muut oikeudet valvonta Kuluttajaviranomaisilla ja valitukset, kuluttajariitalautakuntaan) (LVM).

Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotteluja. (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 52:

Varmistetaan linja-autoliikennepalveluita koskevien oikeuksien ja avunsaannin toimivuus kansallisesti. Matikustajien oikeuksia linja-autoliikenteessä koskevan asetuksen toteutumista seurataan myös kansallisesti.

Vastuuministeriö: LVM ja OM (Asetuksessa on määritelty vastuutahot. LVM vastaa ko. lainsäädännön valmistelusta, mutta ei ole valvonnasta vastaava viranomainen.)

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöläinsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: EU:n komission ehdotus asetukseksi matikustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä: oikeus matikustaa, avustamisvelvollisuus; joukkoliikennelakiuudistus (kilpailuttamisessa otettava huomioon esteettömyys); YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §

Tilanne:

Asetuksen täytäntöönpanon valmistelu on aloitettu (yhteistyö vammaisjärjestöt, liikenteenharjoittajat yms.) (LVM).

Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotteluja. (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmässä tulee syksyllä 2013 arvioida ministeriöiden pää- ja osavastuissa tapahtuneita mahdollisia muutoksia.

Toimenpide 53:

Varmistetaan, että vammaiset ja liikuntarajoitteiset henkilöt voivat käyttää rautateiden matikustajaliikennepalveluita EY:n rautatievastuuasetuksen mukaisesti. Asetuksen toteutumista seurataan myös kansallisesti, ja tavoitteena on asetuksen mukaisten oikeuksien toteutumisen lisäksi, että ennen sen voimaantuloa noudatettuja parempia käytänteitä ei heikennetä.

Vastuuministeriö: OM

Muut keskeiset ministeriöt: LVM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Valvontaviranomaisten saama palaute vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta käytännössä

Velvoite: EY:n rautatievastuuasetus: oikeus matikustaa, avustamisvelvollisuus; YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §; VR:n opas vammaisten ja liikuntarajoitteisten matikustamisesta rautateilla

Tilanne:

Asetuksen täytäntöönpanon valmistelu on aloitettu (yhteistyö vammaisjärjestöt, liikenteenharjoittajat yms.) (LVM vastuuministeriö).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 54:

Varmistetaan vesiliikennepalveluita koskevien oikeuksien ja avunsaannin toimivuus kansallisesti; asetuksen toimeenpano ja koordinaatio (komission ehdotus EU:n parlamentin ja neuvoston asetukseksi matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä). Asetuksen toteutumista seurataan myös kansallisesti.

Vastuuministeriö: LVM

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisölaainsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: EU:n komission ehdotus matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä: oikeus matkustaa, avustamisvelvollisuus; YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §

Tilanne:

Asetuksen täytäntöönpanon valmistelu on aloitettu (yhteistyö vammaisjärjestöt, liikenteenharjoittajat yms.) (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmässä tulee syksyllä 2013 arvioida ministeriöiden pää- ja osavastuissa tapahtuneita mahdollisia muutoksia.

Toimenpide 55:

Kehitetään edelleen taksipalveluiden saavutettavuutta ja turvallisuutta niin, että ne soveltuvat myös vammaisille henkilöille:

(a) ohjataan lupaviranomaisia taksiliikennelain tavoitteiden saavuttamisessa

(b) pannaan täytäntöön uusi taksinkuljettajakoulutusta koskeva laki

(c) seurataan uuden taksikaluston esteettömyyttä koskevan asetuksen turvallisuusvaikutuksia pyörätuolissa matkustavalle henkilölle.

Vastuuministeriö: LVM (koulutuksen osalta lain täytäntöönpano hallinnonalalla 1.1.2010 aloittaneella liikenteen turvallisuusvirastolla Trafilla)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: Taksiliikennelaki; LVM:n asetus taksiliikenteessä käytettävän esteettömän kaluston laatuvaatimuksista; YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §

Tilanne:

a) normaali yhteistyö Elyt ja LVM, myös tulosohtaus Elyihin toteutuu, b) kuljettajakoulutusta koskeva laki tullut voimaan c) kts. Kohta a). (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittareita ei ole määritetty.

5.5 Koulutus ja opiskelu (toimenpiteet 56-70)

Toimenpide 56:

Seurataan ja arvioidaan perusopetuslain mahdollisten muutosten sekä valtionosuusjärjestelmän uudistamisen vaikutuksia vammaisten lasten ja nuorten opetuksen ja tukipalveluiden laatuun ja saatavuuteen.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: VM

Ajoitus: Tavoitteena on saattaa perusopetuslain muutokset voimaan syksyllä 2010

Rahoitustarve: HE 109/2009 mukaan ei aiheuta lisäkustannuksia

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvityksen kautta

Velvoite: Erityisopetuksen strategia; YK:n yleissopimus art. 24; PL 16 §

Tilanne:

OKM antaa eduskunnalle vuoden 2013 loppuun mennessä selvityksen siitä, miten oppilaan oikeus saada erityistä tukea toteutuu (OKM).

Kommentti: Toimenpide ei ole vielä toteutunut.

Toimenpide 57:

Vahvistetaan perusopetuksen tukitoimien tarpeen tunnistamista mm. opetus- ja muun henkilöstön koulutuksen keinoin; varmistetaan tarpeen mukaisten toimien käynnistäminen.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Käynnistetään 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta, osana opetushenkilöstön lisä- ja täydennyskoulutusrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seurataan opetushenkilöstön osallistumista täydennys- ja lisäkoulutukseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 24

Tilanne:

Perusopetuslain yleistä, tehostettua ja erityistä tukea koskevien säännösten toimeenpanoa tuetaan valtionavustuksin. Ns. Kelpo-hankkeen rahoitus on päättynyt vuoden 2012 lopussa (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 58:

Parannetaan perusopetuksen oppimisympäristöjen esteettömyyttä, toteutetaan tarpeelliset mukautustoimet suunnitelmallisesti.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: Erityisopetuksen strategia; YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Tilanne:

OKM ei ohjeista koulurakentamista, vaan ympäristöministeriö. (OKM)

Kommentti: VAMPO-seurannan koordinaatioryhmässä tulee syksyllä 2013 arvioida ministeriöiden pää- ja osavastuissa tapahtuneita mahdollisia muutoksia. Kukin ministeriö vastaa hallinnonalallaan mm. tarpeellisten esteettömyyttä koskevien yksittäisten mukautustoimien tekemisestä.

Toimenpide 59:

Kehitetään vammaisten oppilaiden aamu- ja iltapäivätoimintaa lähikoulu- ja inklusio-periaatteiden mukaisesti.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: Perusopetuslaki; Erityisopetuksen strategia; YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Tilanne:

Lisätään valtionosuuksin ap/ip-toiminnan tarjontaa 1-2 luokan oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville. Ap/ip-toiminnan tuntihintaan 1e korotus. Korotus lähes 2 milj. e/v. (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittareita ei määritely.

Toimenpide 60:

Tuetaan opinto-ohjauksen ja ammatinvalinnan keinoin vammaisten nuorten kouluttautumista; tuetaan oppilasta opintojen nivelkohdissa.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Sijoittuminen jatko-opintoihin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; Erityisopetuksen strategia

Tilanne:

Perusopetuksen päättövaiheeseen liittyvät opinto-ohjauksen toimet (OKM).

Nuorisotakuu voimaan 2013 alusta ja se koskee yhtäläisesti myös vammaisia nuoria. Nuorisotakuuseen liittyy koulutustakuu: Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Nuorisotakuun puitteissa on vahvistettu ammatinvalinnanohjauksen resursseja. Hallitusohjelmassa on linjattu nuorisotakuun rahoitus (60M€/vuosi ja kehysriihessä 3/2012 lisätty nuorten aikuisten osaamisohjelmaan 27-52 M€/vuosille 2013-2016). (TEM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 61:

Parannetaan lukio-opiskelussa tarvittavien avustaja- ja tukipalvelujen saatavuutta ja selkiytetään palvelujen tuottamisvastuita.

Vastuuministeriö: OKM, STM

Ajoitus: Jatkuva; yhteinen oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on valmisteilla yhteistyössä OKM:n, STM:n ja Suomen Kuntaliiton kanssa vuonna 2010

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vaikeavammaiset lukiolaiset saavat opiskelussa tarvitsemansa avun ja tuen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Tilanne:

Yhteinen oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on valmisteilla yhteistyössä OKM:n ja STM:n kanssa vuonna 2012 ja 2013. Hallituksen esitys annetaan keväällä 2013. Edellyttää lisärahoitusta. (STM ja OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittarin perusteella toimenpide ei ole vielä toteutunut.

Toimenpide 62:

Edistetään opiskelumahdollisuuksien yhdenvertaisuutta ja esteettömyyttä lukiokoulutuksessa; valmistellaan esteetöntä opiskelijavalintamenettelyä koskeva suositus ja opas.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: 2011

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Suositus ja opas tuotettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; PL 6 §, 16 §

Tilanne:

Suositus ja opas eivät ole valmistelussa lukion osalta (OKM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 63:

Vaikutetaan siihen, että vammaiset lukiolaiset voivat päästä mukaan kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Käynnistetään heti

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitysten kautta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 21, art. 24

Tilanne:

EU-vaihto-ohjelmia koskevat neuvottelut ovat käynnissä. Pohjoismaiset vaihto-ohjelmat tulevat arvioitaviksi suunnitelman mukaan vuonna 2015 (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 64:

Edistetään opiskelumahdollisuuksien yhdenvertaisuutta ja esteettömyyttä ammatillisessa koulutuksessa; valmistellaan esteetöntä opiskelijavalintamenettelyä koskeva suositus ja opas.

Vastuuministeriö: OKM, osana opetushallituksen tulossopimusta

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: 2011

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Suositus ja opas tuotettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; Laki ammatillisesta koulutuksesta

Tilanne:

Laki ammatillisen koulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä ja esteettömyydestä tuli voimaan vuoden 2012 alusta lukien. Opetushallitus valmistelee ”Esteettömyys opiskelijavalinnassa ja koulutuksessa toisella asteella”- raporttia ja se valmistuu kesäkuussa 2013. (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 65:

Tuetaan vammaisten nuorten koulutukseen ja työelämään hakeutumista opinto- ja ammatinvalinnanohjauksella. Vahvistetaan ammatillisen erityisopetuksen yhteyksiä työelämään. Parannetaan ammatillisen opetuksen tuottaman osaamisen tunnettavuutta vammaisten nuorten työllistymisen tukemiseksi.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Jatko-opintoihin ja työelämään sijoittumisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Tilanne:

Erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevien opiskelijoiden tarpeet huomioidaan opinto-ohjauksessa, työssäoppimisen kehittämisessä ja ohjauksessa työelämään (OKM).

Nuorisotakuu voimaan 2013 alusta ja se koskee yhtäläisesti myös vammaisia nuoria. Nuorisotakuuseen liittyy koulutustakuu: Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Nuorisotakuun puitteissa on vahvistettu ammatinvalinnanohjauksen resurssija (TEM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 66:

Varmistetaan, että vammaiset ammattikoulutuksessa olevat nuoret pääsevät mukaan kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: 2010, jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 21, art. 24

Tilanne:

EU-vaihto-ohjelmia koskevat neuvottelut ovat käynnissä. Pohjoismaiset vaihto-ohjelmat tulevat arvioitaviksi suunnitelman mukaan vuonna 2015 (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 67:

Korkeakoulut arvioivat ja kehittävät opiskelijavalinnan ja opiskelun esteettömyyttä ja yhdenvertaisuuden toteutumista osana korkeakoulujen laatu- ja arviointijärjestelmiään. Näin voidaan tukea vammaisten nuorten siirtymistä lukioista korkeakouluihin nykyistä paremmin.

Vastuuministeriö: OKM/korkeakoulut

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitysten kautta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; PL 6 §, 16 §

Tilanne:

ESOK (esteen opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa) -hanke tuotti esteettömän opiskelijavalinnan suosittelut. ESOK-verkosto jatkaa korkeakoulujen tukemista niiden esteettömyystyössä. Opiskelijoiden tutkimussäätiö OTUS teki OKM:n toimeksiannosta selvityksen korkeakoulujen saavutettavuudesta vuonna 2011. OKM on rahoittanut ESOK-verkoston toimintaa vuosina 2006-2011. OKM on rahoittanut OTUS:n selvityksen (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 68:

Vaikutetaan siihen, että vammaiset korkeakouluopiskelijat pääsevät mukaan kansainvälisiin opiskelijavaihto- ja harjoittelijaohjelmiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitysten ja ohjelmakohtaisten tilastojen kautta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 21, art. 24

Tilanne:

CIMO on laajentanut esteettömyystukea, jota tarjotaan vaihtojen toteuttamiseksi. CIMO:ssa on käynnissä Kansainvälisyysmahdollisuuksien tasa-arvo -hanke (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 69:

Kehitetään vapaan sivistystyön esteettömyyttä ja saavutettavuutta (Laki vapaasta sivistystyöstä).

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Erillisselvitys

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, 12, art. 19, art. 24; PL 16 §

Tilanne:

Tutkimus kansanopistojen ja kansalaisopistojen esteettömyydestä valmistunut. (Sivistystä vapaasti kaikille? Matti Laitinen & Kari E. Nurmi. OKM:n julkaisuja 2013: 3)

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 70:

Tuetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua jatko-, täydennys- ja uudelleen kouluttautumiseen.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM, STM (tuki vammaispalvelujen kautta, esim. eläkkeeltä opiskeluun ja työelämään siirtyminen)

Ajoitus: 2009–2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seurataan koulutukseen osallistumista

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 21; EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa); PL 19 §.

Tilanne:

Vammaisilla henkilöillä yhtäläiset mahdollisuudet osallistua työvoimakoulutukseen edellyttäen, ettei vammaiselle ole oikeutta saada lakisääteisesti ko. koulutusta ammatillisena kuntoutuksena vakuutuslaitosten, työeläkelaitoksen tai Kansaneläkelaitoksen järjestämänä tai korvaamana. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut rahoitetaan valtion talousarviossa mom. 51 olevalla määrärahalla. (TEM).

Työvoimakoulutus ei ole OKM:n vastuulla (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurantatietoja ei ole esitetty. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmässä tulee syksyllä 2013 arvioida ministeriöiden pää- ja osavastuissa tapahtuneita mahdollisia muutoksia.

5.6 Työ (toimenpiteet 71-79)**Toimenpide 71:**

Kehitetään rekrytointivaiheen palveluja ja ratkaisuja. Tarkoituksena on löytää uusia työaloja vammaisille henkilöille.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (esitetään tuetun työllistymisen mallin käyttöönottoa työkeskuksissa)

Ajoitus: Jatkuva (STM)

Rahoitustarve: Selviää kehittämistyön aikana (TEM); ei erillisrahoitusta (STM)

Seurannan mittarit, osoittimet: Otetaan käyttöön työllistämisen mittarit; palveluiden saamisen jälkeen avoimille työmarkkinoille työllistyneet vammaiset (TEM); työkeskuksista siirtyy vammaisia henkilöitä avoimille työmarkkinoille (STM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27; PL 6 §, 18 §

Tilanne:

Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut uudistettiin vuoden 2013 alusta lähtien (laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012). Tässä yhteydessä selkiytettiin palkkatuen säädöksiä niin, että jos henkilön vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä, palkkatukea voidaan myöntää ajaksi, joka henkilön alentunut työkyky ja muut työllistymismahdollisuudet huomioon ottaen on tarkoituksenmukaista, kuitenkin enintään 24 kuukaudeksi kerrallaan. Lisäksi työolosuhteiden järjestelytuen säädöksiä selkiytettiin ja tukitasoa korotettiin. Työ- ja elinkeinotoimisto voi myöntää työolosuhteiden järjestelytukea työnantajalle, jos työhön palkattavan tai työssä olevan henkilön vamma tai sairaus edellyttää työvälineiden hankkimista tai työpäivällä tehtäviä muutoksia, ja hankinnasta tai muutoksesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia on pidettävä työnantajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen merkittävänä. Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan myöntää välttämättömiin muutostöihin tai työvälineisiin enintään 4 000€ Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan myöntää myös korvaamaan toisen työntekijän antamaa apua. Toisen työntekijän antama avun kor-

vaus tuntiperusteiseksi (20€/h, enintään 20 tuntia kuukaudessa, enintään 18 kuukautta eteenpäin tukipää-
töksestä) siten, että peruste syntyy apua antavan tosiasiallisesta avusta (riippumattomuus avustettavan työ-
ajasta). Työhönvalmennus mahdollistettiin kaikille asiakkaille ja sen sisältöä määriteltiin selkeämmin tue-
tun työllistymisen menetelmäksi (TEM).

Tuetun työllistymisen mallin käyttöönotto selvitetään osana STM:n TEOS-työryhmän työtä, työryhmän
toimikausi 16.1.2012 - 31.12.2013 (STM).

Kommentti: (Jatkuvan) toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittareiden käyttöönotto?

Toimenpide 72:

Vahvistetaan työ- ja elinkeinohallinnon työntekijöiden (keskeisesti TE-toimistot, ELYt) ja yhteistyökump-
paneiden (työnantajat, yrittäjät) vammaispoliittista osaamista koulutuksen, tiedottamisen ja vaikuttamistyön
keinoin; sisällytetään henkilöstökoulutukseen vammaispoliittisia toimia, jotka toteutetaan yhteistyössä
vammaisjärjestöjen asiantuntijoiden kanssa.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: SM, STM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Otetaan käyttöön työllistämisen mittarit; vammaisten henkilöiden työllis-
tyminen; tukitoimien kohdentumisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27; PL 6 §, 18 §

Tilanne:

Jatkuvaa toimintaa; koulutus ja tiedottaminen keskittynyt uuden julkisen työvoima- ja yrityspalvelua kos-
kevan lain toimeenpanoon sekä TE-toimistojen organisaatiomuutoksen läpiviemiseen ja tässä yhteydessä
vammaisnäkökulma otettu huomioon.

Koulutuksessa on etenkin otettu esille:

- palkkatuen säädöksiä muutokset osatyökyisten kannalta
- työttömän määrittelyn muutokset (ei työkykyä tai työkyvyttömyysetuutta koskevia ehtoja)
- työolosuhteiden järjestelytuen muutokset
- vajaakuntoinen käsitteen poistuminen

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 73:

Valtiotyönantaja toimii päättäväisesti vammaisten henkilöiden syrjinnän estämiseksi sekä virkaan nimittä-
misen yhteydessä, palvelussuhteen kestäessä että palvelussuhteita päätettäessä.

Vastuuministeriö: VM/Valtion työmarkkinalaitos

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaisia henkilöitä on palkattu ja otettu harjoittelijoiksi valtionhallin-
non työpaikkoihin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27; PL 6 §, 18 §; yhdenvertaisuuslaki

Tilanne:

Lailla julkisen hallinnon yhteispalvelusta parannetaan yleisesti julkisen hallinnon asiakaspalvelun saata-
vuutta ja toiminnan tehokkuutta (VM).

Vammaisuuden perusteella tapahtuva syrjintä on kiellettyä eikä STM hyväksy sitä missään tilanteissa (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 74:

Selvitetään työnantajille kohdistetun ns. yhteisvastuupoolin käyttö ja potentiaali vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevana keinona. Samoin selvitetään työnantajien eläkevastuun ja vammaisten henkilöiden työllistämisen suhdetta ja mietitään keinoja työllistymisen esteiden purkamiseksi.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: 2009–2011, SATA-komitean jatkovalmistelussa on selvitetty keinoja vammaisten henkilöiden työllistymisen edistämiseksi ja työllistymisen esteiden purkamiseksi

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Laadittu selvitys

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 18 §

Tilanne:

Valmistelussa hallitusohjelman mukaisesti osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelma. Lisäksi asetettu asiantuntijaryhmä valmistelemaan uudenlainen työkyvyttömyyttä ehkäisevä ja osatyökykyisten työllistämistä ja työllistymistä edistävä malli. Tällä hetkellä ei resursseja erillisselvityksen tekoon yhteisvastuupoolista (STM).

TEM osallistuu STM:n vetämään osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelmaa valmistelevaan työryhmään (TEM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 75:

Selvitetään vammaisryittäjien arvonlisäveron huojennuksen korvaaminen suoralla tuella vammaisryittäjille.

Vastuuministeriö: TEM (perustetaan hallinnonalojen välinen työryhmä selvittämään asiaa), STM

Muut keskeiset ministeriöt: VM

Ajoitus: Otetaan huomioon hallitusohjelman 2011–2015 valmisteluissa

Rahoitustarve: Lisärahoitustarve selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Laadittu selvitys

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 27; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 18 §; EU-säätely

Tilanne: Ei aloitettu (TEM)

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

Toimenpide 76:

Selvitetään, miten vammaisten henkilöiden pääsyä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijatehtäviin voidaan edistää.

Vastuuministeriö: Kukin ministeriö omalla hallinnonalallaan

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Laaditut selvitykset

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27

Tilanne:

UM: UM selvittää parhaillaan vammaisten henkilöiden mahdollisuutta päästä YK:n apulaisasiantuntijatehtäviin (JPO). Asiasta on otettu yhteyttä ILO:on.

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu ulkoasiainministeriössä.

Toimenpide 77:

Selvitetään työolosuhteiden järjestelytuen käyttö ja kehittämistarpeet ja tarvittaessa uudistetaan säädökset ja ohjeistus.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: YM, STM/Kela

Ajoitus: 2010 selkiytetään tuen suhde kohtuullisen mukauttamisen vaatimuksiin, selkiytetään työolosuhteiden järjestelytuen ja Kelan ammatillisena kuntoutuksena järjestettävien ja korvattavien apuvälineiden välinen suhde ja tarvittaessa valmistellaan säädösmuutokset

Rahoitustarve: Selviää valmistelutyön aikana

Seurannan mittarit, osoittimet: Asetus uudistettu, ohjeet annettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 27; EU:n yhdenvertaisuus-direktiivi/valmistelussa; yhdenvertaisuuslaki.

Tilanne:

Tuen kehittämistarpeet selvitetty, lainsäädäntö uudistunut vuoden 2013 alusta (Laki julkisesta työvoimapaikasta 2012/916 ja valtioneuvoston asetus julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 2012/1073). Ohje uusittu (Työ- ja elinkeinoministeriön ohje julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja asetuksen soveltamisesta.)

Kommentti: Toimenpide on toteutettu.

Toimenpide 78:

Varmistetaan työssä olevan vammaisen henkilön mahdollisuus saada riittävät tulkkaukspalvelut (Laki vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelusta).

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: Hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Annettu hallituksen esitys asiassa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 27; PL 6 §, 17 §

Tilanne:

Ei tällä hetkellä resursseja käynnistää toimenpiteitä. Laki mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden huomioimisen palvelua järjestettäessä. Jatkossa mahdollinen selvitys työelämätulkkauksen tilanteesta on STM/THL tulossopimukseen liittyvä asia (STM).

Ei kuulu TEMin tehtäväalueelle (TEM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 79:

Luovutaan vammaisten osalta vajaakuntoinen-termin käytöstä. Termi on leimaava, eikä kuvaa nykyaikaista käsitystä vammaisten henkilöiden työkykyisyydestä. Se poistetaan säännöksistä, ohjeistuksesta ja tilastoinnista niiltä osin kuin sillä viitataan vammaisiin henkilöihin.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: 2015 mennessä

Rahoitustarve: Ei edellytä lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Termin käytöstä on luovuttu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 5; PL 6 §

Tilanne:

Käsitettä ei ole laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (2012/ 916), käsitettä ei ole tietojärjestelmässä, tilastoissa tai ohjeissa (TEM).

Muutetaan vajaakuntoiset termi osatyökykyisiksi asetuksessa hyvästä työterveyshuollon käytännöstä (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

5.7 Terveydenhuolto ja kuntoutus (toimenpiteet 80-89)

Toimenpide 80:

Ohjataan uuden terveydenhuoltolain toteutus siten, että eri tavoin vammaisten henkilöiden mahdollisuus saada ja käyttää perusterveydenhuollon palveluita varmistetaan.

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Terveydenhuoltolaki annetaan eduskunnalle kevädistuntokaudella 2010, sen on tarkoitus tulla asteittain voimaan 2011–2013; ohjaus lainsäädännön voimaantullessa; Toimiva terveyskeskus -ohjelma

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Terveydenhuollon palvelut ovat vammaisten henkilöiden saavutettavissa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 25; VN:n selonteko vammaispolitiikasta, taustaineisto; Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 2004/857; EN:n suositus 2009/c151/02; PL 6 §, 19.3 §

Tilanne:

Terveydenhuoltolaki on tullut pääosin voimaan 1.5.2011. Seuranta normaalin valvonnan ja seurannan kautta (avit, Valvira) (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 81:

Varmistetaan terveydenhuollon erityisosaamisen saatavuus perusterveydenhuollon palveluja toteutettaessa.

Vastuuministeriö: STM (Toimiva terveyskeskus -ohjelman toimeenpano, terveydenhuoltolain uudistus, PARAS-hanke)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Terveydenhuollon palvelut ovat vammaisten henkilöiden saavutettavissa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 25

Tilanne:

Edellyttää terveydenhuollon järjestämissuunnitelmaa. Terveydenhuoltolaki ja sen nojalla annettu asetus terveydenhuollon järjestämissuunnitelmasta ja -sopimuksesta tullut voimaan 1.5.2011. Järjestämissuunnitelmassa varmistetaan erityisosaaminen. Järjestämissuunnitelma tehdään valtuustokausittain eli asia aktivoituu v 2012. Nykyisellään hoitotakuu edellyttää järjestämissuunnitelmaa (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 82:

Seurataan hoitotarvikkeiden jakelu- ja maksusäännösten toimivuutta, puututaan epäkohtiin.

Vastuuministeriö: STM

Ajotus: Jatkuva. Terveydenhuoltolaki annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Määritellään säädöksessä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 25

Tilanne:

Terveydenhuoltolaki tullut pääosin voimaan 1.5.2011. Hoitotarvikeasia on nostettu ohjeen tasolta lakiin (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 83:

Edistetään vammaisten työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista; varmistetaan varhainen puuttuminen ja kuntoutustarpeen tunnistaminen (Työterveyslaki, ohjeistuksen tarkentaminen).

Vastuuministeriö: STM

Ajotus: Terveydenhuoltolaki annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2010, sen on tarkoitus tulla asteittain voimaan 2011–2013; ohjaus lainsäädännön voimaantullessa

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaisten työelämässä pysymisen seuranta, mahdollisesti työkykybarometrin kehittäminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19, art. 25.

Tilanne:

Sairausvakuutuslain 13 luvun 5 §:n muutos voimaan 1.1.2011: 60 % korvauksen edellytys työkyvyn hallinta, seuranta ja varhainen tukeminen työpaikan ja työterveyshuollon toteuttamana yhteistyönä. Työn sisältö ja työolosuhteiden mukauttaminen avoimilla työmarkkinoilla toimivilla vammaisilla ja pitkäaikaissairaila: TTL loppuraportti 15.12.2010. SV-lain muutos 19/2012 ja TTH-lain muutos 20/2012: työnantajan ilmoitusvelvollisuus, arvio jäljellä olevasta työkyvystä työmukauttamismahdollisuudet, lausunto Kelaan sv-päivärahan maksamisen edellytys.

Valmisteilla Vn:n asetuksen 1484/2001 kokonaisuudistus - mm. seuraavat muutokset kirjattu asetusluonnokseen

- Vajaakuntainen termi muutettu osatyökykyiseksi (asetusluonnos tuli lain tarkastuksesta ja vajaakuntainen termiä ei voi muuttaa osatyökykyiseksi, koska laissa käytetään termiä vajaakuntainen)
- Työterveysyhteistyön korostaminen osatyökykyisten työkyvyn tukemisessa
- Sosiaalinen kuntoutus lisätty (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 84:

Selvitetään mahdollisuutta poistaa Kelan järjestämän vaikeavammaisten henkilöiden lääkinällisen kuntoutuksen sidos vammaisetuksiin. Asetetaan erillinen työryhmä laatimaan ehdotukset Kelan kuntoutuslain uudistamiseksi lääkinällisen kuntoutuksen kytkennän poistamiseksi vammaisetuksista (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuksista ja kuntoutusrahaetuksista).

Vastuuministeriö: STM (toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallinen asiantuntijaverkosto 2007–2010, Kelan vaikeavammaisten kuntoutuksen kehittämishanke ja VAKE-hanke 2006–2013)

Ajoitus: Hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Sidonnaisuus poistettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19, art. 25

Tilanne:

Selvitetään myöhemmin tällä hallituskaudella asetettavassa STM:n työryhmässä, jossa arvioidaan hallitusohjelmaan kirjattuja kuntoutuksen kehittämistarpeita (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 85:

Vakiinnutetaan lääkinällisen kuntoutuksen yhteistyö työterveydenhuollon kanssa.

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: 2010 STM:ssä jatkovalmistelussa SATA-komitean ehdotus työterveydenhuollon toimintamallin kehittämiseksi siten, että työelämässä olevan henkilön kuntoutuksen koordinoitivastuu on selvemmin työterveyshuollolla

Rahoitustarve: SATA-komitean linjausten mukaisesti

Seurannan mittarit, osoittimet: Jatkovalmistelun mukaan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 26, SATA-komitean linjaukset kohta 3.7.

Tilanne:

Selvitetään myöhemmin tällä hallituskaudella asetettavassa STM:n työryhmässä, jossa arvioidaan hallitusohjelmaan kirjattuja kuntoutuksen kehittämistarpeita (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 86:

Valmistellaan Kelan järjestämän vaikeavammaisten henkilöiden lääkinällisen kuntoutuksen ikärajan nostaminen 67 vuoteen muuttamalla lakia Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuksista ja kuntoutusrahaetuksista.

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: 2011–2015, SATA-komitean ehdotusten mukaisesti säädösmuutos toteutetaan seuraavalla hallituskaudella 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Ikärajan nostaminen on toteutunut

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 26; SATA-komitean linjaukset, kohta 3.8.

Tilanne:

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti arvioidaan Kelan kuntoutusoikeuteen liittyvän 65 vuoden ikärajan korottaminen 68 vuoteen hallituskauden aikana (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 87:

Kehitetään sosiaali- ja terveydenhuollon apuvälinepalvelujen seurantajärjestelmää. Sitä varten käynnistetään valtakunnallisten yhtenäisten apuvälineiden saatavuusperusteiden laatiminen ja seurataan tarvittavien kriteerien määrittämistä. Apuvälineiden tuntemusta ja käyttöönottoa tullaan edistämään myöhemmin perustettavan apuväline-tietokannan avulla.

Vastuuministeriö: STM (THL/TUSO-asia)

Muut keskeiset ministeriöt: OKM perusopetuksen apuvälineiden osalta

Ajoitus: Jatkuva. 2010 keväätistuntokaudella eduskunnalle annetaan hallituksen esitys uudeksi terveydenhuoltolaiksi. Lakiluonnokseen on sisällytetty apuvälinepalveluja koskevan asetuksen laadintaoikeus. Laki tulee asteittain voimaan 2011–2013.

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seurantajärjestelmä on käytössä, seurantaraportit (THL)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19, art. 25, art. 26; PL 19.3 §

Tilanne:

Terveydenhuoltolaki on tullut voimaan 1.5.2011. STM:n asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelujen luovutuksesta astui voimaan 1.1.2012. STM on perustanut työryhmän lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden käytäntöjen ohjeistamiseksi ja apuvälineiden käyttöön luovutuksen perusteiden laatimiseksi. Toimikausi 6/2012-12/2012 (STM).

THL on selvittänyt apuvälinepalvelujen seurantajärjestelmän tilannetta ja kehittämismahdollisuuksia, tehnyt pilottikyselyn terveyskeskuksille ja keskussairaaloille seurantatiedon keräämiseksi sekä on pyrkinyt vaikuttamaan AvoHILMOn kautta kerättäviin apuvälinepalveluiden tietosisältöihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuosiksi 2012-2013 työryhmän laatimaan apuvälinepalveluille toimintaohjeita sekä päivittämään apuvälinepalveluiden yhtenäisiä saatavuusperusteita. THL on selvittänyt yhdessä eri alojen toimijoiden kanssa mahdollisuuksia perustaa apuvälineiden ja muiden toimintakykyä tukevien välineiden tietokanta Suomeen. Nykyisestä tilanteesta ja tietokannan mahdollisuuksista sekä luonnosehdotus esitellään toukokuussa 2013 järjestettävässä seminaarissa. (THL).

Ei kuulu TEMin tehtäväalueelle (TEM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 88:

Vahvistetaan järjestelmällisesti kuntoutuksen vaikuttavuuden tietopohjaa, jota tullaan hyödyntämään hyvien kuntoutuskäytäntöjen kehittämisessä.

Vastuuministeriö: STM (THL/TUSO-asia); Käypä hoito -suositusten kuntoutusosiot; THL/Finohta

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Jatkovalmistelun mukaan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 25, art. 26, art. 31

Tilanne:

Selvitetään myöhemmin tällä hallituskaudella asetettavassa STM:n työryhmässä, jossa arvioidaan hallitusohjelmaan kirjattuja kuntoutuksen kehittämistarpeita (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 89:

Vakiinnutetaan työelämän, koulutuksen ja opetuksen yhteistyö ammatillisen kuntoutuksen toimeenpanossa ohjauksen ja henkilöstökoulutuksen keinoin. Tavoitteena on varmistaa asiakkaille joustavat ja oikea-aikaiset ammatillisen kuntoutuksen palvelut.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM, OKM

Ajoitus: 2010–2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Ammatillisen kuntoutuksen palveluketju toimii

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 24, art. 26, art. 27; SATA-komitean selvitykset kuntouksesta vastuussa olevien toimijoiden ammatillisen kuntoutuksen työnjaosta

Tilanne:

Selvitetään myöhemmin tällä hallituskaudella asetettavassa STM:n työryhmässä, jossa arvioidaan hallitusohjelmaan kirjattuja kuntoutuksen kehittämistarpeita (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

5.8 Sosiaaliturva (toimenpiteet 90-95)

Toimenpide 90:

Tarkistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut, ns. maksukatto; tavoitteena on koko elämänsä työelämän ulkopuolella olevien ja muiden heikossa taloudellisessa asemassa olevien vammaisten henkilöiden taloudellisen aseman parantaminen (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Maksukatot on yhdistetty

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 28; PL 19§

Tilanne:

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut selvitetään hallitusohjelman mukaisen maksu-uudistuksen yhteydessä (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 91:

Valmistellaan ns. takuueläkelainsäädäntö; tavoitteena on koko elämänsä työelämän ulkopuolella olleiden ja muiden heikossa taloudellisessa asemassa olevien vammaisten henkilöiden taloudellisen aseman parantaminen.

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Takuueläke tulee käyttöön maaliskuun alusta vuonna 2011. Hallituksen esitystä valmistellaan STM:ssä yhteistyössä Kelan kanssa.

Rahoitustarve: 111 milj. €

Seurannan mittarit, osoittimet: Takuueläkelainsäädäntö on valmistunut

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 28; PL 19 §; SATA-komitean linjaukset

Tilanne:

Takuueläkelainsäädäntö on valmistunut. Laki takuueläkkeestä (703/2010) tuli voimaan 1.3.2011 (STM).

Kommentti: Toimenpide on toteutettu.

Toimenpide 92:

Korotetaan eläkkeensaajan asumistuen tulo rajoja niin, etteivät vähäiset tulojen lisäykset alenna eläkkeensaajan asumistukea (Laki eläkkeensaajan asumistuesta).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Lainsäädäntö on muutettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 28

Tilanne:

Toimenpiteitä ei käynnistetty. Selvitetään mahdollisesti osana osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimenpideohjelman valmistelua (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 93:

Selvitetään kuntoutusrahasäännösten ja vammaistuen myöntökriteerien kehittämistarpeita (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista, Laki vammaisetuuksista).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: SATA-komitean ehdotusten jatkoselvittäminen. SATA-komitean linjausten mukaan indeksisuojan ulkopuolella olevat perusturvaetudet, mukaan lukien vähimmäismääräiset kuntoutusrahat, on tarkoitus sitoa kuluttajahintojen muutosta kuvaavaan kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 lukien.

Rahoitustarve: SATA-komitean linjausten mukaisesti

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitys valmistunut

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 26; VN:n selonteko valtiontalouden kehityksestä vuosille 2010–2013; SATA-komitean linjaukset kohdat 2.2. ja 4.1.

Tilanne:

Indeksisuoja on toteutunut. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista, Laki vammaisetuuksista. Osatyökykyisten työllistymisen toimenpideohjelmalla valmistelevalle työryhmälle arvioi sosiaali- ja verolainsäädännön muutostarpeet osatyökykyisten työllisyyden edistämiseksi ja tekee ehdotuksia työn ja sosiaaliturvan paremmasta yhteensovittamisesta 30.11.2013 mennessä (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Selvitys ei ole vielä valmistunut.

Toimenpide 94:

Varmistetaan tiedotus kansaneläkelain ja työeläkelakien mukaisten työkyvyttömyyseläkkeiden lepäämään jättämistä koskevien uusien säännösten osalta.

Vastuuministeriö: STM (ohjeistuksen antavat Kela ja ETK)

Ajoitus: Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä (378/2009) on astunut voimaan vuoden 2010 alusta ja on voimassa neljän vuoden määräajan vuoden 2013 loppuun.

Rahoitustarve: Budjettilaki

Seurannan mittarit, osoittimet: Lain voimassaoloaikana seurataan vaikutuksia ja arvioidaan mahdolliset kehittämistarpeet.

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 27; PL 18 §; HE/laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhönpaluun tukemiseksi; SATA-komitean linjaukset

Tilanne:

Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä (378/2009) on astunut voimaan vuoden 2010 alusta ja on voimassa neljän vuoden määräajan vuoden 2013 loppuun. Valmistelussa hallitusohjelman mukaisesti osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelma, ohjelman tulee valmistua 30.11.2012 mennessä. Tiedotus osana ohjelman toimeenpanoa. Lisäksi asetettu asiantuntijaryhmä valmistelemaan uudenlainen työkyvyttömyyttä ehkäisevä ja osatyökykyisten työllistämistä ja työllistymistä edistävä malli, jonka tulee olla valmis 30.11.2012 mennessä.

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 95:

Ohjataan vapaaehtoisia (a) henki- ja sairausvakuutuksia ja (b) vastuuvakuutuksia koskevien epäkohtien korjaaminen yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti (vakuutuslainsäädäntö). Tavoitteena on riskitapahtumien rajasperusteiden ja korvauskäytäntöjen tarkistaminen siten, että ne eivät syrji vammaisia ihmisiä.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Ohjaus 2010–2015

Rahoitustarve: Ei lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Rajausperusteet ja korvaukset tarkistettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 25; PL 6 §

Tilanne:

Vakuutuslainsäädäntö selvitetään osana YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen ratifiointiprosessia (STM).

Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotteluja. (OM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

5.9 Oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus (toimenpiteet 96-101)

Toimenpide 96:

Varmistetaan voimavarat, mukaan lukien vammaisasiantuntijuus, mahdolliselle yhdenvertaisuusviranomaiselle. Tavoitteena on yhdenvertaisuuden toteutumisen seuranta, oikeussuojakeinojen tehostaminen ja valvonta.

Vastuuministeriö: Uudistustyötä valmistelee OM:n asettama toimikunta. Päätökset työnjako- ja resurssikysymyksistä tehdään myöhemmin mm. toimikunnan työskentelyn pohjalta.

Muut keskeiset ministeriöt: TEM, SM, STM

Ajoitus: Hallituskausi 2007–2011.

Rahoitustarve: Ei erillisiä rahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Tulee otetuksi huomioon yhdenvertaisuuslain muutoksessa (SM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 10, art. 13, art. 14, art.16, art.17, art. 33; Suomen perustuslaki 7 §, 10 §, 22 §; yhdenvertaisuuslaki; rikoslaki

Tilanne:

Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistuksen valmistelu jatkuu. Uudistustyötä valmistellaan OM:n johdolla. Päätökset työnjako- ja resurssikysymyksistä tehdään osana kokonaisvalmistelua. Hallituksen esityksen antaminen hallituskaudella 2012-2016 (OM).

Asian huomioiminen yhdenvertaisuuslain valmistelussa (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Lainsäädännön valmistelu jatkuu.

Toimenpide 97:

Otetaan huomioon vammaiset henkilöt väkivallan ehkäisyä edistävissä ohjelmissa ja parannetaan vammaisiin henkilöihin kohdistuvien väkivaltarikosten tunnistamista viharikosseurantaa kehittämällä.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Väkivallan ehkäisyn ohjelmat sisällytetty/ei; viharikosseurannan kehittäminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 10, art. 13, art. 14, art. 16, art. 17; rikoslaki; PL 7 §, 10 §

Tilanne:

Rasismi- ja muiden viharikosten luokittelua on tarkennettu ja rikosten luokittelusta on annettu ohjeistus. Poliiseille annetaan mm. rasismi- ja muiden viharikosten tunnistamiseksi koulutusta säännöllisesti. Poliisiammattikorkeakoululla tehdään rasismia ja muita viharikoksia koskeva seurantatutkimus vuosittain. Sisäisen turvallisuuden -ohjelman toimeenpanosta toteutetaan yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Vuosi 2011: Huomioidaan vammaiset erityisryhmänä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ja kehitetään viharikosseurantaa yhdessä poliisiammattikorkeakoulun kanssa (SM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 98:

Ohjeistetaan vammaisten henkilöiden turvallisuus- ja pelastuskysymysten huomioon ottaminen häiriö- ja kriisitilanteissa (sähkökatkokset, juomaveden saastuminen, luonnonkatastrofit, tulipalot, muut onnettomuudet jne.).

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt oman hallinnonalaansa osalta

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 14; pelastuslaki; PL 7 §

Tilanne:

Erityisryhmät, joiden havainto- tai liikuntakyky on rajoittunut, ovat kohderyhmänä Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn koulutuksessa. Pelastusopiston koulutusohjelmaan kuuluu mm. potilaan kohtaamiseen liittyvää koulutusta, jossa opitaan kohtaamaan myös vammaisia potilaita. Pelastusopiston koulutuksesta on tehty tutkimuksia, joissa on tarkasteltu koulutuksen tarkoituksenmukaisuutta. Kyselytutkimuksia on

tehty Pelastusopistosta valmistuneille sekä heidän esimiehilleen. Tutkimuksissa ei ole ilmennyt sellaista tietoa erityisryhmien osalta, joka aiheuttaisi erityisiä lisätoimenpiteitä (SM). Selvitetään (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Indikaattorit puuttuvat.

Toimenpide 99:

Kehitetään julkisten tilojen turvallisuusohjeistusta (mm. tarkastusten määräaikaisuus) ottaen huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden turvallisuus- ja pelastuskysymykset.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: SM:n hallinnonalan yhdenvertaisuustyöskentely

Rahoitustarve: Esteettömyyskorjauksiin on syytä varata rahoitustukea

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 10, art. 14, art. 16, art. 17; rikoslaki; PL 7 §

Tilanne:

Pelastusviranomaisella on Pelastuslain säännösten mukaan varsin rajalliset mahdollisuudet vaatia uloskäytävien esteettömyyttä. Lisäksi tarjolla on vähän ratkaisuja esteettömiin uloskäynteihin monikerroksisissa rakennuksissa. Tämän tavoitteen osalta SM:n mahdollisuudet vaikuttaa asiaan ovat rajalliset. Uloskäytävien esteettömyyteen pystytään vaikuttamaan parhaiten rakentamisen lainsäädännön kautta, joka on ympäristöministeriön toimialaa (SM). Selvitetään (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Indikaattorit puuttuvat.

Toimenpide 100:

Otetaan huomioon vammaisten henkilöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet sekä suojelun ja turvallisuuden tarve hätä- ja kriisitilanteiden turvallisuuskysymyksiä kehitettäessä.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: SM, PLM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: On otettu huomioon ja budjetoitu vammaisten oikeuksien turvaaminen hätä- ja kriisitilanteissa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 11; PL 6 §

Tilanne:

UM on laatinut vuonna 2012 uuden humanitaarisen avun politiikkalinjauksen, jossa entistä selvemmin tuodaan esiin ihmisoikeuskysymykset ja haavoittuvien ryhmien ja vammaisten oikeudet ja tarpeet. Suomi edellyttää tukemiensa järjestöjen valtavirtaistavan läpileikkaavat tavoitteet työhönsä. Linjauksen mukaan avun saajat tulee entistä vahvemmin ottaa mukaan avun suunnitteluun, jotta se vastaa heidän tarpeitaan (UM).

Kyseessä kansainväliset kriisitilanteet. Vammaiset erityisryhmänä huomioidaan aluehallintojohtoisessa valmiussuunnittelussa ja valmiusharjoituksissa. Varautumista kehitetään erityisesti aluehallintojohtoisessa valmiussuunnittelussa ja valmiusharjoituksissa. Tietoja vaikeavammaisten henkilöiden erityisavun tarpeesta ja asuinsoitteista on vaikea ylläpitää. Sen sijaan on syytä arvioida tarvitaanko erillinen varorekisteri asunnoista, joissa pidetään happikoneita (aiheuttavat suuren vaaran tulipalotilanteessa). Pieni osa erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden asunnoista (osa kotisairaanhoidon asukkaista) on merkitty hätäkeskuslaitosten kohdetietoihin, joista ne annetaan pelastusviranomaisen tietoon hälytyksen yhteydessä (SM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 101:

Rohkaistaan humanitaarisen avun toimijoita huomioimaan vammaisten henkilöiden erityistarpeet tarveperusteisesti ja humanitaarisen avun periaatteita kunnioittaen. Humanitaarisen avun tavoitteena on ihmishenkien pelastaminen ja inhimillisen kärsimyksen lieventäminen konfliktien ja luonnonkatastrofien yhteydessä. Avun myöntäminen perustuu tarvearviointiin. Humanitaarisen avun toimijat kiinnittävät erityistä huomiota kaikista haavoittuvimpiin kohderyhmiin.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: SM, PLM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: On otettu huomioon ja budjetoitu vammaisten oikeuksien turvaaminen hätä- ja kriisitilanteissa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 11; PL 6 §

Tilanne:

Suomi on YK-järjestöjen johtokuntatyössään humanitaarisen avun osalta nostanut vammaisten oikeudet esiin erityisesti suojelukysymysten kohdalla ja vaikuttanut muun muassa Maailman Ruoka-ohjelma WFP:n suojelupolitiikkaan ehdottamalla siihen lisäyksiä koskien vammaisten oikeuksia ja tarpeita. Suomi painottaa haavoittuvien ihmisten tilanteen huomioimista myös humanitaarisen avun tarve-arvioinneissa (UM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

5.10 Kulttuuri- ja vapaa-aika (toimenpiteet 102-106)

Toimenpide 102:

Vahvistetaan lain säännösten toimeenpanoa: (a) tehostetaan ohjausta ja kohdennetaan se aiempaa täsmällisemmin kunnille ja muille liikuntapalvelujen tuottajille, (b) tehostetaan liikuntapalveluiden resurssiohjausta ja otetaan järjestelmällisesti käyttöön valtionosuusjärjestelmän mahdollistamat keinot esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistamiseksi, (c) vahvistetaan FI-ohjeistuksen toteutumista, (d) tiivistetään liikunnan alan viranomaisten yhteistyötä rakennus- ja ympäristöalan viranomaisten kanssa (Liikuntalaki).

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Selvitetään erikseen

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään erikseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 30; liikuntalaki; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

OKM on rahoittanut "Esteettömät sisäliikuntatilat"-kirjan uuden laitoksen valmistamisen ja teos ilmestyy v. 2013 alussa. Teos on keskeinen informaatio-ohjauksen väline kunnille ja muille liikuntapalvelujen tuottajille esteettömyyden varmistamiseksi ja lisäämiseksi. Teema on esillä myös kuntien ja ELY-keskusten koulu- ja nuorisotyössä. Ministeriössä tehdään myös uutta "Liikuntapaikkarakentamisen suunta"-asiakirjaa, johon on tarkoitus sisällyttää hyvin konkreettiset muotoilut (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Indikaattorit puuttuvat.

Toimenpide 103:

Ohjeistetaan liikuntatilojen lähiympäristöjen kaavoitus ja muu suunnittelu esteettömyysperiaatteen mukaisesti.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitysten kautta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 30; liikuntalaki; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

Integroidaan laajempaan ja kaikki lähiympäristöt kattavaan ohjeistukseen ja RakMk F1:n uusimiseen (YM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttamista ei ole aloitettu.

Toimenpide 104:

Varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuudet osallistua julkisiin ja muihin taide- ja kulttuuritapahtumiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään erikseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 30; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; OPM:n toimenpideohjelma 2006–2010; PL 6 §, 17 §

Tilanne:

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain veikkausvoittovaroista harkinnanvaraisia valtionavustuksia taide- ja kulttuuritapahtumille. Avustuksen keskeinen kriteeri on edistää kansalaisten tasa-arvoista ja yhdenvertaista osallisuutta ja osallistumista kulttuuriin sekä poistaa ja madaltaa osallistumisen esteitä. Tapahtumia kehoitetaan omatoimiseen saavutettavuuden arvioimiseen erityisesti ”Kulttuuria kaikille” verkkosivuilta löytyvien ohjeiden ja tarkastuslistojen avulla. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut osallistumiselle avoimia ja monenlaisia yleisöjä huomioivia kulttuuripalveluja edistävän Kulttuuria kaikille -palvelun kehittämistä ja toimintaa vuodesta 2003. Vuonna 2012 suunniteltiin yhdistyksen perustamista vastaamaan palvelun toiminnasta. Museoissa esteettömyys ja saavutettavuus ovat keskeisiä tavoitteita. Tilojen esteettömyyttä on pyritty mahdollisuuksien mukaan parantamaan, mutta erityisesti vanhoissa rakennuksissa esteettömyyttä ei voida aina toteuttaa. Useimmissa museoissa on tarjolla myös kuulemisen, näkemisen ja liikkumisen apuvälineitä. Museon verkkosivuilta löytyy yleensä saavutettavuus -osio, jossa museon tarjoamat palvelut on kuvattu. Vammaisten henkilöiden avustajilla on useisiin museoihin ilmainen sisäänpääsy.

Museovirasto myöntää museoille avustuksia mm. saavutettavuutta edistäviin hankkeisiin. Euromäärä vaihtelee vuosittain. OKM:n avustus Kulttuuria kaikille -palvelun toimintaan oli 230 000 euroa vuonna 2012 (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Indikaattorit puuttuvat.

Toimenpide 105:

Tuetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia toimia kulttuurin tekijöinä (mm. koulutuksen ja työllistämisen keinoin).

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Talousarviossa vammaiskulttuurin tukemiseen osoitetun määrärahan seuranta, lisäksi seurataan vammaisopiskelijoiden kulttuurialan koulutukseen hakeutumista

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19, art. 30; PL 6 §, 17 §

Tilanne:

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut useina vuosina mm. Kaarisilta ry:n galleriatoimintaa Helsingissä ja Nastolassa erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden työllistymisen edistämiseksi. Samalla on edistetty taiteilijoiden teosten tasavertaista esillepääsyä ja vuoropuhelua taidemaailman sisällä. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön tukema Taidekeskus Kettuki perusti vuonna 2010 myyntigallerian, jonka kautta taiteilijoilla on mahdollisuus hankkia myyntituloja. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman taiteen ja kulttuurin saavutettavuustyöryhmän (2009-2/2013) tehtävänä on selvittää yhteistyössä alan oppilaitosten ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa keinoja edistää vammaisten ja kulttuurivähemmistötaustaisten ihmisten mahdollisuuksia työllistyä taiteen alalla (OKM).

OKM:n täsmennys seurannan osoittimiin: Talousarviossa vammaisyhteisöjen kulttuuritoiminnan ja kulttuurin saavutettavuuden tukemiseen osoitetun määrärahan seuranta, lisäksi seurataan vammaisopiskelijoiden kulttuurialan koulutukseen hakeutumista (OKM).

Uudistettu lainsäädäntö (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 2012/916) ja valtioneuvoston asetus julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 2012/1073) ja siinä selkiytetty ja uudistettu mm. palkkatuen saamista sekä työolosuhteiden järjestelytukea koskevat säädökset. Vammaisten henkilöiden työllistymistä yrittäjiksi voidaan tukea yhtäläisesti muiden työnhakijoiden kanssa. Kulttuurialalle työllistymistä voidaan tukea yhtäläisesti muiden alojen kanssa (TEM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 106:

Otetaan huomioon eri vammaryhmien tarpeet kirjasto- ja tietopalvelujen kehittämisessä ja tarjonnassa. Kehittämisessä ja tarjonnassa hyödynnetään uuden teknologian tarjoamat mahdollisuudet. Kirjastotilojen ja -autojen suunnittelussa lähtökohtana on esteetön kirjasto.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Selvitetään erikseen

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään erikseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; PL 6 §, 16 §

Tilanne:

Jatkuva toiminta, kirjastotilojen ja -autojen esteettömyys, aineiston hankinta, mm. selkokirjat, erityispalvelut näkö- vammaisille ja viittomakielisille, kotipalvelutoiminta. Jatkuva, lisäksi yksittäistä hankerahoitusta (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

5.11 Vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä (toimenpiteet 107-110)

Toimenpide 107:

Asetetaan tavoitteeksi, että yhdenvertaisuussuunnittelussa otetaan huomioon vammaiset ihmiset kaikilla hallinnonaloilla. Ehkäistään syrjintää laajaa keinovalikoimaa käyttäen ja puututaan epäkohtiin. Työssä huomioidaan erityisesti moniperusteisen syrjinnän riskille alttiina olevat vammaiset ihmiset.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Uudistettu yhdenvertaisuussuunnittelun ohje; koulutustilaisuuksien lukumäärä; uusien yhdenvertaisuussuunnitelmien syntyminen

Velvoite: YK:n ihmisoikeusjulistus ja -sopimukset; YK:n yleissopimus art. 8; UNESCO, ILO sopimukset; valmisteilla oleva EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (Directive on implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of religion or belief, disability, age or sexual orientation); yhdenvertaisuuslaki (2004), valmisteilla oleva uusi yhdenvertaisuuslaki (2010)

Tilanne:

Yhdenvertaisuussuunnittelun ohjeistusta on kehitetty. Vuonna 2010 julkaistiin suunnittelua koskeva yleinen opas, 2011 opas kansalaisjärjestöille ja vuonna 2012 opas oppilaitoksille. Lisäksi meneillään on yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin kehittämisen säädösvalmistelussa johon liittyy vammaispoliittisten kysymysten huomioimista (SM).

Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen OM koordinoi neuvotteluja. OM lisäksi vastuussa yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistuksen valmistelusta (OM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 108:

(a) Tarkistetaan poliisiammattikorkeakoulun opetussuunnitelma yhdenvertaisuussuunnittelun periaatteiden mukaiseksi.

(b) Painotetaan paikallispoliisin koulutustilaisuuksissa vammaisiin ihmisiin kohdistuvan syrjinnän tunnistamista ja siihen puuttumista.

Vastuuministeriö: SM

Ajoitus: 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Poliisin yhdenvertaisuussuunnittelun seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19, art. 21, art. 30

Tilanne:

Yhdenvertaisuusperiaate tulee esille yleisenä kompetenssina ja vaikuttaa poliisin kaikkiin ammatillisiin toimenpiteisiin. Asia käydään läpi poliisin perustutkinnon ykkösajaksolta. Opiskelijoille pyritään järjestämään yhdenvertainen ja esteetön opiskelu ja opiskeluympäristö. Yksilön huomioiminen liittyy opintojen ohjauksen osa-kokonaisuuteen. Polamkissa suoritettavassa lisä- ja täydennyskoulutuksessa yhdenvertaisuus on yhtenä keskeisenä yleisenä kompetenssina, jonka kautta peilataan poliisin toimintaa. Polamk on myös osallistunut oppilaitosten yhdenvertaisuussuunnittelun kehittämistä koskevan SM:n työryhmän työskentelyyn vuoden 2012 aikana (SM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 109:

Laaditaan yhtenäinen menettelytapaohjeistus tutkinnan johtajille ja poliiseille

(a) todistajanlausuntojen ja toteennäyttämisen toimenpiteistä ja

(b) tutkintaprosessien käynnistämisestä tapauksissa, joissa henkilö ei voi vammansa vuoksi todistaa.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Ohjeen valmistuminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19, art. 21, art. 30; PL 6 §

Kommentti: Vastausta ei ole saatu.

Toimenpide 110:

Tehostetaan vammaisten maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjausta ja kotouttamista tarvittaessa eri hallinnonalat ylittävillä toimenpiteillä.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: Muut ministeriöt soveltuvin osin

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Tarkennetaan

Velvoite: Kokeilulaki-hanke SM025/2009

Tilanne:

Kotouttamista koskevat toimenpiteet siirtyivät 2012 vuoden alusta TEMin vastuulle (SM).

Kommentti: Toimenpiteen aloittamisesta ei ole tietoa. Indikaattorit puuttuvat.

5.12 Tietopohja (toimenpiteet 111-114)

Toimenpide 111:

Vahvistetaan vammaistutkimuksen asemaa ja vammaisten ihmisten osallisuutta hankkeissa. Tavoitteena on vammaistutkimuksen sektoritutkimusohjelman käynnistäminen.

Vastuuministeriö: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Tutkimuksen toteutuminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 31; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

UM: Vammaistutkimuksen sektoritutkimusohjelman käynnistäminen ei ole yksinomaan UM:n päätettävissä. UM rahoittaa osana vuoden 2012 tilaustutkimuskierrosta Åbo Akademin tutkimusta "Reducing Inequalities: Finnish development cooperation in Ethiopia and Kenya with special focus on gender and disability (yhteensä € 143 890). Päätös tutkimuksen rahoittamisesta tehtiin 19.12.2012. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua vuoden 2013 lopulla. UM on teettänyt myös vammaispoliittisen selvitystyön, joka valmistuu keväällä 2013.

STM: THL kehittää vammaistutkimusta STM:n alaisena sektoritutkimuslaitoksena. THL:een on perustettu vammaiset ja yhteiskunta -tiimi, joka edistää tutkimus- ja kehittämistyöllään vammaisten ihmisten itsenäistä selviytymistä ja kehittää palvelujen ja suunnittelun esteettömyyttä.

TEM: ei kuulu TEMin hallinnonalaan. TEM tutkii työvoimapolitiikan toimeenpanoon sekä työvoimapalveluihin liittyviä kysymyksiä.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 112:

Selvitetään asiakastietojärjestelmien suoran käytön tarpeet, hyödyt ja mahdollisuudet. Aloitetaan tarvittavat säädösvalmistelut selvityksen pohjalta (Tilastolaki).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: 2008–2011 osana sosiaalihuollon tietoteknologiahanketta (Tikesos)

Rahoitustarve: Hankerahoitus

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitys on valmis

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 31; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

Menossa TIKESOS-jatkotyön osana THL:ssa. Sosiaalihuollon asiakastietojen sähköisen käsittelyn säädösvalmistelu käynnistyy 2013 (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on osin aloitettu.

Toimenpide 113:

Kehitetään palvelusuunnitelma tiedonkeruun instrumentiksi niin, että tietoa kootaan vammaisen henkilön palvelujen suunnittelua, arviointia ja seurantaa varten tarvittavista tiedoista ja hänen suostumuksellaan.

Vastuuministeriö: STM (THL/tulossopimusasia)

Ajoitus: Sosiaalihuollon tietoteknologiahanke (Tikesos) 2008–2011, tavoitteena on mm. yhtenäisen asiakastietojärjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto.

Rahoitustarve: Hankerahoitus

Seurannan mittarit, osoittimet: Kehitetty palvelusuunnitelma tiedonkeruuninstrumentiksi

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 31; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

(Palvelusuunnitelma tiedonkeruun instrumentiksi) Menossa TIKESOS-jatkotyön osana THL:ssa (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 114:

Parannetaan työvoimatilastojen informatiivisuutta. Tavoitteena on saada systemaattista ja jatkuvaa tietoa vammaisten ihmisten työnhausta, työllistymisestä ja työllisyydestä.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: STM/Kela

Ajoitus: 2015 mennessä

Rahoitustarve: Selviää työn aikana

Seurannan mittarit, osoittimet: Tarkennetaan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 31; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

TEM tilastoi työnhakijoista erikseen myös ne, joiden työn saamista vamma tai sairaus vaikeuttaa. Tilastoista saadaan esille lukumäärä-muodossa tietoa työnhakijoista, työttömistä työnhakijoista, osin palveluiden käyttöä, työnhaun kestoa, palkkatukea sekä osin työllistymistä avoimille työmarkkinoille. TEM ei tilastoi työelämässä olevia henkilöitä yleisesti ottaen eikä pidä rekisteriä vammaisista henkilöistä muuten kuin julkisen työvoima- ja yrityspalvelun järjestämistä varten ylläpidetyn työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän puitteissa. Näin TEMin tilastoista ei voida saada tietoa työssäolevista vammaisista, työllisyysasteesta tai työttömyysasteesta (TEM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Indikaattorit puuttuvat.

5.13 Verotuen korvaaminen suoralla määrärahatuella (toimenpide 115)

Toimenpide 115:

Poistetaan valtion- ja kunnallisverotuksen invalidivähennys ja ohjataan siihen käytetyt varat aktiiviseen vammaispolitiikkaan.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: VM (invalidivähennyksen poiston osalta)

Ajoitus: Otetaan huomioon hallitusohjelman 2011–2015 valmisteluissa

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Sisältyy hallitusohjelmaan

Velvoite: Nostettu esille muun muassa STM:n vammaistyöryhmä 96:n muistiossa

Tilanne:

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti käynnistetään selvitys vammaisten apuvälinepalveluista. Selvityksen yhteydessä arvioidaan mahdollisesti myös invalidivähennyksen asema verotuksessa (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

5.14 Kansainvälinen toiminta (toimenpiteet 116-122)

Toimenpide 116:

Saatetaan yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan ratifiointiprosessi loppuun (YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista). Ratifiointiprosessi sisältää myös yleissopimuksen 33.2 artiklassa tarkoitetun yleissopimuksen täytäntöönpanon edistämiseen, suojelemiseen ja seurantaan liittyvän rakenteen, johon kuuluu tarpeen mukaan yksi tai useampi riippumaton järjestelmä, ylläpitämisen, vahvistamisen, perustamisen tai nimeämisen.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: Erityisesti STM, myös kaikki muut ministeriöt oman hallinnonalansa ratifiointitoimenpiteiden osalta

Ajoitus: 2011–2016. Vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointi on ilman varauksia tehtynä sidoksissa VAMPO-ohjelman toimenpiteiden 4 ja 37 edellyttämien lainsäädäntömuutosten toteuttamiseen. Kansainvälisiä sopimus-velvoitteita voimaan saattaessaan Suomi pyrkii ensisijaisesti yhdenmukaistamaan kansallisen lainsäädännön voimaansaattettavan sopimuksen määräysten kanssa.

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Suomi on ratifioinut YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen valinnaisen pöytäkirjan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 43; PL 22 §, 94 §, 95 §

Tilanne:

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa (22.6.2011) ihmisoikeussopimuksista on nostettu erityisesti esille muun muassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, jonka ratifiointi on asetettu hallituksen tavoitteeksi tällä hallituskaudella. Ulkoasiainministeriö on 16.5.2011 perustanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ja selvittää tarvittavat ratifiointitoimenpiteet yleissopimuksen ja pöytäkirjan osalta. Työryhmän määräaika päättyy vuoden 2013 lopussa. Työryhmässä on laaja valtionhallinnon, kuntaliiton sekä vammaisjärjestöistä koostuva edustus. Yleissopimus edellyttää Suomessa tiettyjä lainsäädäntömuutoksia ainakin itsemääräämisoikeutta ja sen rajoittamista sosiaali- ja terveydenhuollossa koskevan lainsäädännön osalta. Valtioneuvoston 22.3.2012 hyväksymässä kansallisessa perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa vuosille 2012–2013 mainitaan yleissopimus ja todetaan, että uusien sopimusvelvoitteiden kautta vahvistetaan entisestään perus- ja ihmisoikeuksien tarjoamaa suojaa (UM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Suomi ei ole vielä ratifioinut YK:n vammaissopimusta eikä sen valinnaista pöytäkirjaa. Myöskään artikla 33.2 mukaista järjestelmää ei ole vielä perustettu tai nimetty. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että sopimus ratifioidaan hallituskauden aikana.

Toimenpide 117:

Raportoidaan vammaisten henkilöiden oikeuksien täytäntöönpanosta YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja tarvittaessa myös muiden kansainvälisten ihmisoikeussopimusten nojalla.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaisten henkilöiden oikeuksien täytäntöönpanosta raportointi

Velvoite: Muun muassa YK:n yleissopimus art. 33, art. 35 ja art. 38

Tilanne:

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 35 artiklan mukaisesti kukin sopimuspuoli antaa sopimusvalvontaelimenä toimivalle komitealle kattavan raportin niistä toimista, joihin se on ryhtynyt täyttääkseen yleissopimuksen mukaiset velvoitteensa, sekä tässä yhteydessä tapahtuneesta kehityksestä kahden vuoden kuluessa yleissopimuksen voimaantulosta kyseisen sopimuspuolen osalta. Tämän jälkeen sopimuspuolet antavat seuraavat raporttinsa vähintään neljän vuoden välein ja lisäksi komitean pyynnöstä. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen määräaikaisraportointi kuuluu ulkoasiainministeriön toimialaan sopimuksen tultua voimaan Suomen osalta.

Suomi on sitoutunut kuuteen Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeussopimukseen, joiden noudattamista sopimusvaltioissa valvoo kunkin ihmisoikeussopimuksen osalta oma YK:n sopimusvalvontaelin. Suomi on velvollinen raportoimaan näille määrääjain sopimusmääräysten noudattamisesta. Euroopan neuvoston osalta Suomi on velvollinen raportoimaan neljän EN:n ihmisoikeussopimuksen noudattamisesta.

Vammaisten henkilöiden oikeuksista on raportoitu muun muassa kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen (CEDAW), lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRC) sekä uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan (ESP) määräaikaisraportoinnin yhteydessä (UM).

Ihmisoikeuskeskus perustettiin lailla (Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 197/2002 muutos 20.5.2011/535), joka tuli voimaan 1.1.2012. Eduskunnan oikeusasiamies nimitti 21.12.2011 Ihmisoikeuskeskuksen johtajaksi Sirpa Raution, joka aloitti nelivuotiskautensa 1.3.2012. Johtajan lisäksi keskuksessa työskentelee kaksi asiantuntijavirkamiestä. (2011: Ihmisoikeuskeskuksen ja siinä toimivan pluralistisen ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtävien puitteessa pystytään osittain täyttämään YK:n yleissopimuksen vam-

maisten henkilöiden oikeuksista asettamat velvoitteet, erityisesti sen artikla 33 (2) (ks. HE s. 12-13). Laki edesauttaa siten omalta osaltaan YK:n vammaissopimuksen ratifiointiprosessia Suomessa. (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. YK:n vammaissopimusta (CRPD) ei ole vielä ratifioitu Suomessa.

Toimenpide 118:

Sisällytetään vammaispoliittinen näkökulma Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan linjauksiin, joita toteutetaan monenkeskisen yhteistyön kautta ja mahdollisuuksien mukaan kahdenvälisissä yhteyksissä.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Raportointi eduskunnalle, ulkoiset evaluaatiot

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32, art. 33, Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko 2009

Tilanne:

Vammaiskysymykset ovat yksi Suomen ihmisoikeuspolitiikan painopistealueista. Myös UM:n ihmisoikeusstrategian valmistelussa huomioidaan erityisesti vammaiskysymykset. UM koordinoi syksyn 2013 korkean tason vammaiskokousta ja sen valmistelua. Vammaiskysymykset huomioidaan kattavasti kehitysyhteistyössä. UM pyrkii osallistamaan vammaisten edustajat mahdollisimman laajalti heitä koskevaan vammaiskysymyksiä käsittelevien asioiden käsittelyyn. Signmark toimii UM:n kaikkien kolmen ministerin erityisedustajana vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämässä. Kansainvälisen vammaispolitiikan koordinaatiryhmä toimii aktiivisesti ja siinä on edustettuna vammaisjärjestöjen edustajat (UM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 119:

Vaikutetaan valtioiden välisen yhteistyön foorumeilla koordinoitusti vammaispoliittisten näkökulmien esilläpitoon ja toteutumisen seurantaan (EU-konseptin tapaisesti mm. OECD:n sosiaalipolitiikka, liikenne jne.; PMN:n työskentely, Nordic Plus, muut multilateraaliset organisaatiot).

Vastuuministeriö: UM ja niiltä osin, kuin kansallinen koordinaatiovastuu on muulla ministeriöllä, kyseinen vastuuministeriö

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Muun muassa raportointi eduskunnalle; mahdolliset ulkoiset evaluaatiot

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32

Tilanne:

Vammaispoliittiset näkökohdat huomioidaan ulkoasiainministeriön toimialan osalta EU:n, YK:n, EN:n ja ETYJ:n työssä mahdollisuuksien mukaan kansalaisyhteiskunnan näkemykset huomioiden ja tarpeen mukaan yhteistyössä vammaisjärjestöjen edustajien kanssa yhdessä tai konsultoiden osana kansainvälistä ihmisoikeuksien edistämistä. Vammaisten henkilöiden oikeuksia on mahdollisuuksien mukaan tuotu esiin mm. Suomen eri järjestöissä pitämässä johtokuntapuheenvuoroissa (UM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 120:

Uusitaan hankehallinnon kansallinen ohjeistus siten, että vammaispoliittinen näkökulma sisällytetään siihen järjestelmällisesti.

Vastuuministeriö: UM

Ajoitus: 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Hankehallinnon ohjeistot: seurataan, sisältävätkö ne vammaispoliittisen näkökulman

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32; VN:n selonteko vammaispolitiikasta, tausta-aineisto; PL 22 §

Tilanne:

Kehitysyhteistyön osalta hankeohjeistus on julkaistu 3.10.2012 ulkoasiainministeriön verkkosivuilla nimellä Manual for Bilateral Programmes ja se ottaa kantaa läpileikkaavien teemojen kuten haavoittuvien ryhmien ja vammaisten oikeuksien huomioimiseen kehitysyhteistyömäärärahoihin tehtävissä hankkeissa (UM).

Kommentti: Hankeohjeistus on julkaistu. Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 121:

Koordinoidaan, ohjeistetaan ja rahoitetaan Suomen alueellista kehityspolitiikkaa ja YK:n vuosituhattavoitteiden toteuttamista niin, että vammaispoliittinen näkökulma otetaan huomioon yhtenä läpileikkaavana teemana sektorikohtaisessa ohjelma- ja hankesuunnittelussa ja toteutuksessa sekä panostetaan hyvien esimerkkien tunnistamiseen ja levittämiseen relevanteilla sektoreilla (terveys, opetus, talous, maatalous, metsä, ympäristö, infrastruktuuri jne.). Sen täydennyksenä tuetaan vammaisiin kohdistuvia kehityshankkeita sekä tuodaan vammaisnäkökulmaa aktiivisesti esille kehityspoliittisessa vuoropuhelussa.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: OKM, STM/THL, muut hallinnonalat

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Huomioidaan määrärahasuunnittelussa

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaiskysymyksen sisältävien hankkeiden lukumäärä, rahoitus ja osuus relevanttien sektorien hankkeista

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32

Tilanne:

Suomen tuki vammaishankkeille oli vuonna 2011 noin 6,6 miljoonaa euroa (v. 2006 6,2 miljoonaa euroa). Nykysitoumuksilla ennuste vuodelle 2013 on noin 7,1 miljoonaa euroa.

Kehitysministeri Hautalan 5.9.2012 hyväksymän toimintasuunnitelman ("Vammais oikeuspaketin") mukaan suuntaaviivat vammais oikeuksia koskevan työn vahvistamiselle Suomen kehityspolitiikassa ja –yhteistyössä ovat seuraavat:

1. Hankesalkkua ja vammaisdiplomatian rahoitusta voidaan laajentaa näillä näkymin yhteensä n. 3 miljoonalla eurolla, jolloin päästään n. 10 miljoonaan euroon.
2. Pääperiaatteena on, että hankerahoituksen kokoa lisätään lisäämättä kuitenkaan interventoiden määrää.
3. Monenvälisessä toiminnassa pääkanava tulisi olemaan YK-järjestöjen yhteinen vammais oikeuskumppanuusrahasto UNPRPD.
4. Kotimaiset kansalaisjärjestöt säilyvät pääasiallisena rahoituskanavana.
5. Vammaisten oikeudet tulee huomioida kaikkia hankkeita ja yleistukia suunniteltaessa ja niiden laadunvarmistuksessa.
6. Vammaisten oikeudet tulee huomioida maaohjelmien laadinnassa, valmistauduttaessa yhteistyöneuvotteluihin, valmisteltaessa tavoittemuistioita multi-kokouksiin ml. järjestöjen johtokuntatyö.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 122:

Vahvistetaan ulkoasiainministeriön hallinnonalan työntekijöiden (virkamiehet, neuvonantajat, edustustojen työntekijät jne.) vammaispoliittista osaamista ohjeistuksen ja koulutuksen keinoin.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: STM/THL

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Huomioidaan määrärahasuunnittelussa

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaiskysymyksen sisältävien koulutusten määrä ja osuus

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32

Tilanne:

UM järjestää ihmisoikeuskoulutusta, johon sisältyvät myös vammaiskysymykset (UM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

6 VAMPO-erityisteema 2012: Vammaisten ihmisten sosioekonomisen aseman parantaminen ja köyhyyden torjunta

VAMPO:n erityisteema vuonna 2012 oli vammaisten ihmisten sosioekonomisen aseman parantaminen ja köyhyyden torjunta. Teemaan liittyvää kattavaa tutkimusta tai selvitystä ei pystytty toteuttamaan, mutta asiaa on tarkastellut Juha-Pekka Konttinen (THL) laatimassaan artikkelissa ”Vammaisuus eriarvoisuuden aiheuttajana”. Artikkelit on julkaistu THL:n Kaventaja-verkkopalvelussa (www.kaventaja.fi) ja siihen perustuu luvun 6.1. kuvaus. Luvussa 6.2 esitetään erityisteemaan liittyen Matti Ojamon näkövammarekisteristä kokoamia tietoja rekisteröityjen näkövammaisten henkilöiden sosiaalisesta asemasta. Ja lopuksi lukuun 6.3 on koottu muutamia aiheeseen liittyviä tausta-aineistoja ja linkkejä.

6.1 Vammaisuus eriarvoisuuden aiheuttajana²

Vammaisuutta on perinteisesti tarkasteltu lääketieteellisenä kysymyksenä ja sosiaalipoliittisena ongelmana, joihin yhteiskunta on vastannut yksilöön kohdistuvilla toimenpiteillä. Vammaisten henkilöiden oikeuksia painottava näkökulma on 2000 -luvulla siirtänyt vammaispolitiikan painopisteen toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on varmistaa vammaisten henkilöiden yhteiskunnallinen osallisuus ja yhdenvertaisuus. Vammaiskysymykset eivät kuulu pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon sektorille, vaan asioita valtavirtaistetaan kaikille elämäntilanteille.

Kehityskulkua viitoittaa YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO (2010–2015). Perustuslaki ja yhdenvertaisuuslaki turvaavat vammaisten kansalaisten syrjimättömyyden.

Viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana vammaisten asema yhteiskunnassa on parantunut palveluiden kehittymisen myötä. Yhteiskunnasta on tullut vähitellen myös esteettömämpi ja saavutettavampi. Tästä huolimatta vammaiset ihmiset kohtaavat jokapäiväisessä elämässä useita esteitä, syrjiviä käytäntöjä ja sosioekonomista eriarvoisuutta. Vammaisuuteen liittyvän syrjinnän lisäksi muu syrjintä ja eriarvoisuus voi lisätä haasteita arkipäivään. Kielellistä vähemmistöä edustavat ja muut hauraat vammaisryhmät syrjäytyvät palveluista ja sitä myöten yhteiskunnasta vielä muita useammin.

² **Kirjoituksen lähteet:** Konttinen J-P (2006) Vammaisten Syrjintä Suomessa. Teoksessa Syrjintä Suomessa s. 66-108. Ihmisoikeusliitto ry. Helsinki.

Haarni I (raportteja 6/2006, Stakes) Keskenikäistä yhdenvertaisuutta: Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa.

Työterveyslaitoksen tiedote 3/2011: Tutkimus osoittaa: Vammaisten työntekoa voitaisiin lisätä ja helpottaa työtä ja työtiloja räätälöimällä

Linnakangas, R ym. (raportteja 15/2006, Stakes). Uuden alussa vai umpikujassa? Vammaiset matkalla yhdenvertaiseen kansalaisuuteen

Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015.

Sosiaali- ja terveysministeriö (Julkaisuja 2006:9) Valtioneuvoston selonteko Suomen vammaispolitiikasta 2006.

Suomen YK-liitto (2009) YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja.

Sosiaali- ja terveysministeriön (Julkaisuja 2010:4) Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015.

Yhteiskunnan rakenteelliset esteet ja vallitsevat asenteet rajoittavat edelleen vammaisten ihmisten itsenäistä suoriutumista, itsemääräämisoikeutta ja yhteiskunnallista osallisuutta kaikkina ikäkausina. Lisäksi alueellinen eriarvoisuus lisää haasteita valtakunnan tasolla

Vammaiset lapset ja nuoret kohtaavat eriarvoista kohtelua lähiympäristössä. Päiväkoti ja koulu, ikätoverit ja harrastukset sekä kuntoutus asettavat vammaiset lapset ja nuoret usein eriarvoiseen asemaan vammattomiin ikätovereihin verrattuna. Invalidiliiton haastattelututkimuksessa liikuntavammaisten lasten itsemääräämisoikeus heitä itseään koskevissa asioissa ei toteutunut lasten mukaan riittävästi.

Arjen ongelmia aiheuttavat vammaisten lasten perheille muun muassa:

- vanhempien uupuminen, palvelujen saamisen vaikeus sekä taloudellisen tuen vähäisyys
- sosiaaliturvaan liittyvän tiedon saamisen vaikeudet ja vaikeaselkoisuus
- tilapäishoidon mahdollisuuksien puute
- vähäiset vaikutusmahdollisuudet päivähoitopaikan ja koulun valinnassa.

Vaikeavammaisten nuorten itsenäistyminen ja irtautuminen lapsuudenkodista edellyttää yksilöllisiä ratkaisuja ja huolellista suunnittelua. Usein eristetyssä elämässä nuori keskittyy kotiin, ja koulutus sekä ammattitaito jäävät heikoiksi.

Koulutuksen eriarvoisuutta kuvastaa se, että vammaisten henkilöiden koulutustaso on väestön koulutustasoa matalampi. Vaikka viittomakielen asema on turvattu perustuslaissa ja opetusta koskevassa lainsäädännössä, kaikilla viittomakielisillä ei käytännössä ole riittäviä mahdollisuuksia äidinkielen opetukseen.

Peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa on todettu monenlaisia esteitä. Esteet liittyvät muun muassa

- koulutuksen kysynnän ja tarjonnan epätasapainoon
- opetusmateriaalin puuttumiseen
- oppilaitosten tilojen esteellisyyteen
- opiskelijan tarvitsemien tukitoimien, kuten tulkkien, avustajien ja apuvälineiden, järjestämisen laiminlyöntiin.

Toisen asteen koulutuksessa opiskelevien palvelutarve on monin paikoin tarjontaa suurempaa. Riittäviä tukipalveluja koulunkäynnin mahdollistamiseksi ei ole aina saatavissa.

Iäkkäistä vammaisista henkilöistä tutkimustietoa on melko vähän. Iäkkäät vammaiset henkilöt ja iäkäänä vammautuneet henkilöt eivät ole tottuneet vaatimaan palveluja, ja ne jäävät helposti hankkimatta ja saamatta. Monet iäkkäät vammaiset henkilöt eivät myöskään tiedä palveluista tai oikeuksistaan niihin.

Erityisesti aistivammaiset vanhukset jäävät näistä syistä helposti yksin kotiin eristyksiin. Iäkkäät kehitysvammaisperheet ovat myös aikaisemmin olleet yksi syrjään jäävistä ryhmistä.

Aikuisten ja työikäisten vammaisten ihmisten elämää vaikeuttavat erinäiset esteet mm. liikkumisessa, asumisessa, palveluiden saannissa sekä kommunikoinnissa ja tiedonsaannissa. Merkittävimmät ongelmat aikuisten vammaisten kohdalla ovat työllistymisessä ja toimeentulossa.

Sosioekonomisesta näkökulmasta vammaisten yhdenvertainen ja laaja-alainen osallisuus työhön ja tuloihin ei yhteiskunnassa toteudu pientä joukkoa lukuun ottamatta. Erityisen vaikea tilanne on niillä, joilla terveydentilan vajavuudet yhdistyvät koulutustason alhaisuuteen tai koulutuksen puutteeseen.

Näiden lisäksi yksi suurimmista vammaisten työllistymistä vaikeuttavista esteistä on edelleenkin ihmisten asenteet vammaisia kohtaan. Vaikka vammaisella henkilöllä olisi parhaat ammatilliset edellytykset työstä suoriutumiseksi, ne saatetaan sivuuttaa hänen vammansa vuoksi.

Suomessa on noin 70 000 täysin työkykyistä vammaista henkilöä, joista vain 60 prosentilla on työpaikka. Vammaiset ihmiset ovat Suomessa harvemmin töissä kuin muualla Euroopassa. Vammaisten henkilöiden tulotaso on matalampi kuin väestöllä keskimäärin. Parhaiten toimeentulon turvaava ansiotaso voidaan saavuttaa, mikäli vammaisen henkilö työllistyy avoimille työmarkkinoille.

Työterveyslaitoksen ja Kelan tutkimukset ovat osoittaneet, että vammaisten työnteon esteitä voidaan poistaa asiantuntevalla töiden ja työolojen mukauttamisella. Monet vammaiset henkilöt kykenisivät toisenlaisissa, heille mukautetuissa olosuhteissa työhön.

Työtä vailla olevien työkykyisten vammaisten henkilöiden ohella maassamme on suuri joukko työkyvyttömyyseläkkeen tai pelkän kansaneläkkeen varassa eläviä vammaisia henkilöitä. Perustoimeentulo on silloin niukka, kuten liikuntavammaisten ja näkövammaisten henkilöiden pienituloisuutta kuvaavat luvut osoittavat.

Perustulojen varassa pitkään elävät vammaiset henkilöt ovat ryhmä, jonka kohdalla köyhyysriski on selvästi suurentunut. Esimerkiksi kehitysvammaisilla henkilöillä eläke on lähes poikkeuksetta toimeentulon pääasiallinen lähde.

6.2 Rekisteröityjen näkövammaisten henkilöiden sosiaalinen asema³

Suomessa terveydenhuollon laitoksilla ja viranomaisilla on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa näkövammarekisteriin jokainen hoitoon tai tutkimukseen tullut pysyvästi näkövammaisen henkilö.

Rekisteri on toiminut vuodesta 1983 alkaen. Rekisterissä on osa Suomen arviolta 80.000 näkövammaisen kokonaismäärästä. Rekisteri ei ole kattava, mutta sinne kertynyt aineisto antaa luotettavan kuvan näkövammaisuuden esiintymisestä maassamme. Erilaisten diagnoosien tai diagnoosiryhmien ikäjakaumat ja vaikeusastejakaumat ovat suhteellisen vakiot vuodesta toiseen. Myös vammautumisikä vaihtelee tyypillisesti eri diagnooseissa. Monivammaisuuden ja lisäsairauksien suhteen aineisto on vain suuntaa-antava.

Viiden vuoden välein näkövammarekisterin nyt n. 50.000 henkilötunnuksen avulla poimitaan tilastokeskuksen valtakunnallisista tiedostoista perustiedot rekisteröityjen näkövammaisten sosiaalisesta asemasta. Tällöin tutkitaan työikäisten työllistymistä, ammatteja, koulutustasoa ja aloja. Saamme myös käsityksen näkövammaisten tulotasosta, asumisesta ja perheytyemisestä. Ensimmäinen tällainen tutkimus tehtiin vuonna 1988. Parhaillaan analysoidaan vuoden 2010 tietoja. Aikasarja ulottuu siten 22 vuoden päähän.

Työikäisten rekisteröityjen näkövammaisten koulutustaso on alhaisempi kuin koko väestöllä. Ilman tutkintoa olevia, pelkän perusasteen koulutuksen varassa on 39.4 % näkövammaisista (26.0 % koko väestöstä). Keskiasteen tutkintoja on suorittanut 55.4 % näkövammaisista ja 43.7 % koko väestössä. Korkea-asteen tutkinto on 5.2 %:lla näkövammaisista ja 30.3 %:lla koko väestössä.

Työikäisistä näkövammaisista täysin työllisiä on 22.2 %. Lisäksi 19.1 % näkövammaisista on osittain työllisiä. Koko väestöstä työllisiä on 67.8 %. Työttöminä on näkövammaisista 2.2 %, koko väestössä 6.3 %. Työikäisistä työelämän ulkopuolella olevia on koko väestössä 25.9 %. Näkövammaisista tähän ryhmään kuuluvat eläkeläiset (50.2 %), opiskelijat (3.3. %) sekä muussa elämäntilanteessa olevat (2.9 %), yhteensä 56.4 %.

Ikä, sukupuoli tai näkövammaisuuden vaikeusaste eivät näytä erottelevan näkövammaisia työllisyyden suhteen. Esimerkiksi sokeista työllisiä on 41.0 % ja heikkonäköisistä 43.0 %, miehistä työllisiä on 41.8 % ja naisista 40.7 %. Sen sijaan vammautumisiällä, monivammaisuusudella ja koulutusasteella on vaikutusta työllistymiseen. Parhaiten työllistyneitä (49.7 %) ovat 7-24 -vuotiaina näkövammautuneet ja heikoimmin työllistyneitä (28.8 %) ovat 45 ikävuoden jälkeen vammautuneet.

Monivammaisista työllisiä on 27.8 %. Ei-monivammaisten työllistymisprosentti on 53.0. Koulutusaste vaikuttaa suoraviivaisesti työllistymiseen. Pelkän perusasteen varassa olevista työllisiä on 24.0 %, keskiasteen tutkinnon suorittaneista 51.5 %, alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneista 53.7 % ja vähintään kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneista 78.4 %.

Näkövammaisten ammatteja voidaan tarkastella vain täysin työllisten osalta. Heitä on työikäisistä 22.2 %. Näkövammaiset sijoittuvat parhaiten "siisteihin sisältöihin", eli asiantuntijatehtäviin ja toimistotehtäviin. Sen sijaan yhteiskunnan kovalle sektorille, liike-elämän ja teollisuuden pariin harva suuntautuu. Näkövammaisia työskentelee runsaasti sosiaali- ja terveydenhuollon sekä palveluammateissa. Ammattivalikoimasta ja muuta väestöstä alhaisemmasta koulutustasosta johtuen tulotaso jää heikommaksi kuin koko väestöllä.

Asumistasoon ei näkövammautumisella näytä olevan vaikutusta. Sen sijaan perheytyemisessä on eroja koko väestöön verraten. Näkövammaiset elävät muuta väestöä pitempään perheissä lapsen asemassa tai perheiden ulkopuolella. Sen sijaan perheissä lapsen vanhemman tai puolison roolissa eläviä on näkövammaisten joukossa vähemmän kuin muulla väestöllä. Suurin osa näkövammaisista on eläkeikäisiä ja naisia. Tästä johtuen naisleskien osuus on suuri.

³ Lähde: Matti Ojamo. Rekisteröityjen näkövammaisten sosiaalinen asema 2010. Julkaisematon käsikirjoitus 2013. THL ja Näkövammaisten keskusliitto: näkövammarekisteri.

Näkövammautumisella on edellä kuvatun perusteella edelleenkin voimakas vaikutus henkilön sosiaalisen aseman muodostumiseen.

6.3 Tausta-aineistoa

Osatyökykyiset työelämään –hanke

Sosiaali- ja terveysministeriön osatyökykyiset työelämään –hankkeessa on kehitetty konsepti osatyökykyisten työssä jatkamiseen ja työllistymiseen. Konseptin tarkoituksena on varmistaa, että osatyökykyisiä varten on saumaton palvelujen ketju, joka auttaa heitä jatkamaan työssä tai työllistymään. Vastuu konseptiin sisältyvän keinovalikoiman käyttöönotosta on työnantajalla tai TE-toimistolla. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 11.4.2012 työryhmän ajalle 16.4.2012–30.6.2013 laatimaan toimintaohjelman osatyökykyisten työllistymisen edistämiseksi ja tekemään tarvittaessa esityksiä sen toteuttamiseksi. Osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toiminta ohjelmaa valmistelevalle työryhmälle välimietintö:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511574&name=DLFE-25842.pdf

Kaikki mukaan! Osatyökykyiset työmarkkinoilla (Selvityshenkilö Markku Lehdon raportti)

Suurimpina esteinä osatyökykyisten työllistymiselle Lehto pitää ennakkoluuloja sekä luottamuksen ja tiedon puutetta. Osatyökykyisten asema työmarkkinoilla paranee vain jos työmarkkinat luottavat heihin ja heidän työpanoksensa tarpeellisuuteen. Selvityshenkilön raportti:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=2872962&name=DLFE-14649.pdf

Flø Ragna og Tägtström Jenny (2013). Et arbeidsmarked for alle? En dokumentanalyse av de nordiske landenes jobbstrategier. TemaNord 2012:551.

<http://www.nordicwelfare.org/Publications/Et-arbeidsmarked-for-alle/>

Haarni I (raportteja 6/2006, Stakes) Keskenikäistä yhdenvertaisuutta: Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204193808>

Kontinen Juha-Pekka (2006) Vammaisten Syrjintä Suomessa. Teoksessa Syrjintä Suomessa s. 66-108. Ihmisoikeusliitto ry. Helsinki. http://www.ihmisoikeusliitto.fi/images/pdf_files/syrjinta2006.pdf

Linnakangas, R ym. (raportteja 15/2006, Stakes). Uuden alussa vai umpikujassa? Vammaiset matkalla yhdenvertaiseen kansalaisuuteen. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194267>

OECD (2010) – Sickness, Disability and Work: Breaking the Barriers:

http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/sickness-disability-and-work-breaking-the-barriers_9789264088856-en

Suomen YK-liitto (2009) YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja.

http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö (Julkaisu 2006:9) Valtioneuvoston selonteko Suomen vammaispolitiikasta 2006. <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1062375>

Työterveyslaitoksen tiedote 3/2011: Tutkimus osoittaa: Vammaisten työntekoa voitaisiin lisätä ja helpottaa työtä ja työtiloja räätälöimällä. http://www.ttl.fi/fi/tiedotteet/Sivut/tiedote3_2011.aspx

Sosiaali- ja terveysministeriön (Julkaisu 2010:4) [Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015](#)